

بررسی نیازهای اطلاعاتی مدیران و کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش

عبدالحسین آذرنگ^۱

اکرم عینی^۲

چکیده هدف این پژوهش بررسی نیازهای اطلاعاتی مدیران و کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است. روش تحقیق پیمایشی توصیفی و گردآوری داده‌ها از طریق پرسشنامه انجام پذیرفته است که از مجموع پرسشنامه‌های توزیع شده در جامعه آماری ۳۲۴ نفر از مدیران و کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، تعداد ۲۷۳ پرسشنامه معادل ۸۴/۲۵٪ جمع‌آوری گردید. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات، داده‌ها در جدول و نمودار درج شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد در زمینه کلیه فعالیتها و وظایف سازمان از جمله پژوهش، برنامه‌ریزی درسی، تالیف تولید رسانه آموزشی و چاپ و توزیع اطلاعات مورد نیاز است. اطلاعات مرجع با ۲۰/۷۴٪ و اطلاعات چکیده با ۲۰/۴۳٪ تعیین شده است. اطلاعات بیشتر به منظور روز آمد کردن اطلاعات تخصصی با ۱۶/۹۴٪ و انجام امور جاری با ۱۳/۴۰٪ به کار می‌رود. زبان خارجی منابع اطلاعاتی، انگلیسی با ۵۵/۹۱٪ است. جامعه مورد بررسی از میان منابع مرجع از فرهنگ‌ها با ۴۸/۱۱٪ بیشتر از سایر منابع استفاده می‌کند. مهم‌ترین منابع اطلاعاتی نخست کتاب با ۵۲/۶۶٪، دوم مجله با ۳۲/۵۲٪ است. مهم‌ترین مجراهای کسب اطلاعات نخست کتابخانه شخصی با ۶۲/۹۰٪ و دوم تماس با متخصصان و صاحب‌نظران است. ۴۱٪ / ۷۰٪ جامعه از اینترنت واکثراً از موتورهای جستجو استفاده می‌کنند. موتور یا هو با ۴۶/۳۶٪ بیشترین استفاده را دارد و از میان پایگاه‌ها شبکه رشد، یونسکو و سازمانهای وابسته، بیشترین استفاده را دارند. جامعه از خدمات امانت با ۳۲/۹۲٪ و تکثیر نسخه با ۲۱/۳۸٪ بیشتر از خدمات دیگر بهره‌مند است. ارائه آموزش تامین مدرک و استفاده از منابع و اطلاعات به صورت شبکه‌ای پیشنهاد شده است.

مقدمه

در دنیای امروز اطلاعات نقش کلیدی ایفا می‌کند و بخش جدایی‌ناپذیر تمامی فعالیتهای بشر است در کار تحقیق، توسعه و آموزش اهمیت حیاتی و ضروری دارد و مرتباً مورد نیاز است. بر این اساس نیازهای افراد به اطلاعات، روز به روز بیشتر و متنوع‌تر می‌شود و مرتباً این نیاز تغییر می‌کند. به عقیده کرافورد بر حسب نوع کار، سابقه، تجربه کاری، رشته تحصیلی و زمینه شغلی نیاز اطلاعاتی افراد متفاوت

۱- عضو هیئت علمی بنیاد دایره المعارف اسلامی

۲- دانشجوی دکتری علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی

است. ویکری از صاحب‌نظران علم اطلاع رسانی معتقد است افراد مرتباً به اطلاعات نیاز دارند و کلیه فعالیتها دارای نیاز اطلاعاتی است. این نیازها در نظام های اطلاعاتی با خدمات اطلاع رسانی، مراجعه به منابع رسمی اطلاعات یا از طریق مجراهای رسمی و غیررسمی اطلاعات برآورده خواهد شد. پس یکی از امور ضروری متخصصان اطلاع رسانی و نظام های اطلاعاتی بررسی نیازهای اطلاعاتی جامعه است تا افراد آن جامعه برای انجام کار، تحقیقات و دیگر فعالیتها سریعتر، راحت تر و بدون دردسر به اطلاعات صحیح و موثق دسترسی داشته باشند. دریافت این اطلاعات درست برای آنهایی که می‌خواهند کارآمد و تاثیر گذار باشند، مهم است و از بسیاری دوباره کاریها جلوگیری خواهد کرد.

آموزش و پرورش یکی از حوزه‌هایی است که نیازمند اطلاعات است و با توجه به وفور اطلاعات و رشد سریع فن آوریهای اطلاعاتی - ارتباطی و اختراع و اکتشافهای جدید، نیاز به اطلاعات در این حوزه چشمگیرتر شده است. وجود اطلاعات و سرعت تحولات در دنیای کنونی به حدی است که بین آموزش رسمی و تحولات جهانی فاصله زیادی ایجاد شده است به طوری که آموزش و پرورش همواره برای تنظیم سرعت خود با سرعت فوق‌العاده دانش مشکل دارد. از آنجائیکه وظیفه اعتلای کیفیت آموزش و پرورش به عهده سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی است و این سازمان تولید کننده اطلاعات در زمینه های مختلف (علمی، دینی، تاریخی، و) در کلیه مقاطع تحصیلی است. همچنین مسئولیت سیاستگذاری، طراحی و تدوین برنامه های تحصیلی مقاطع ابتدای تا متوسطه و تربیت معلم، تالیف کتابهای درسی، کمک درسی و رسانه‌های آموزشی را دارد، نیازمند اطلاعات بی شماری در این زمینه ها است. سرمایه های بسیاری اعم از نیروی انسانی و اعتبارات مالی به کار گرفته می شود تا دانش آموزان که رقم زننده آینده کشور هستند به زیور علم و دانش آراسته شوند و نیازهای اطلاعاتی خود را تامین کنند. موفقیت و دستیابی به اهداف فوق تا حدی به برآوردن نیاز اطلاعاتی جامعه مدیران و کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی بستگی دارد. از این رو توجه به نیازهای اطلاعاتی این جامعه حائز اهمیت است. امیدوار است آگاهی، شناخت و توجه به نیازهای اطلاعاتی مدیران و کارشناسان سازمان و تلاش برای برآوردن این نیازها باعث روزآمدی و غنای محتوای کتابهای درسی و رسانه های آموزشی شود.

بیان مسئله

متخصصان اطلاع رسانی با واژه‌های علم و اطلاعات به عنوان شالوده کار خود سرو کار دارند. آشکار است ارزش اطلاعات علاوه بر نوع و تنوع عرضه آن به نیاز و تقاضای موجود برای آن بستگی دارد. نیازهای اطلاعاتی بیشتر به امور برنامه‌ریزی، سیاستگذاری، تصمیم‌گیری و مدیریت معطوف

است. از اهداف مطالعه نیازهای اطلاعاتی کاربران این است که امکان انتقال آگاهانه اطلاعات بین استفاده کنندگان و نظام‌های اطلاع رسانی را فراهم سازد (کومار، ۱۳۷۴ ص. ۵۹). طراحان نظام اطلاعاتی باید بدانند افرادی که از مجموعه آنها استفاده می‌کنند چه کسانی هستند، زمینه‌های تخصصی آنها کدام است و چه نیازی دارند تا بهتر بتوانند نقش میانجی و رابط بین نظام و کاربر ایفاء کنند. اگر نیازها خوب شناخته شوند. همه می‌توانند به سهولت، با اطمینان و سرعت مطمئن وارد بزرگراه‌های اطلاعاتی شوند. یکی از حوزه‌هایی که مرتباً نیازمند اطلاعات است آموزش و پرورش است. یونسکو در گزارش ۱۸ ماهه ۱۹۷۲ کمیسیون بین‌المللی توسعه تعلیم و تربیت هدف غایی و اصلی آموزش و پرورش را چنین تعریف کرده است:

رسالت تعلیم و تربیت، پرورش انسان پرشش جوئی است که می‌خواهد از قیدهای بی شمار و گوناگون وجود خود رها گردد، راه تکامل همه جانبه خود را هموار سازد، به رموز موقعیت فردی و اجتماعی خود و دنیای متغیری که در آن زندگی می‌کند، تا آنجا که ممکن است آشنا شود، با دنیا و انسانهایش مرتبط گردد، زندگی دهد، زندگی کند و زندگی خود را با عشق و دانش شکوفا سازد (صفوی، ۱۳۷۸، ص. ۱۲).

برای رسیدن به اهداف آموزش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی تلاشهای بسیاری کرده است و هم اکنون بزرگترین تولید کننده اطلاعات دانش آموزان کشور است که محصول آن در قالب کتاب، رسانه آموزشی و کمک آموزشی عرضه می‌شود. در دنیا کار پژوهش و به خصوص برنامه‌ریزی، که اساس کار این سازمان می‌باشد، در حال تحول است. در نتیجه این حوزه نیازمند اطلاعات به روز در این زمینه است. همواره باید کوشش و تلاش مستمر و روز آمد برای اعتلاء نقش اطلاعاتی این سازمان انجام گیرد تا از این طریق بتواند انتظارات برونی و وظیفه خطیر خود را به نحو احسن انجام دهد. یکی از راهکارها توجه به نیازهای اطلاعاتی و بر آوردن این نیازها می‌باشد. از آنجائیکه هدف از تهیه و تولید اطلاعات، مرتفع ساختن نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان است. این پژوهش به بررسی نیازهای اطلاعاتی مدیران و کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی می‌پردازد تا با شناسایی نیازها بتواند خدمات اطلاعاتی مناسبی را پیشنهاد دهد.

تعریف عملیاتی اجزاء مساله

نیاز اطلاعاتی: اطلاعاتی است که افراد برای انجام کار و امور محوله به آن نیاز دارند و با مراجعه به منابع اطلاعاتی، از طریق مجراهای رسمی یا غیر رسمی اطلاعات و با ارائه خدمات اطلاعاتی برآورده خواهد شد.

مجرای رسمی دریافت اطلاعات: اطلاعات مکتوب و غیر مکتوب مثل کتاب، مجله، فیلم، لوح فشرده (سی دی).

مجرای غیر رسمی دریافت اطلاعات یا منابع شفاهی: مشورت با همکاران، شرکت در کنفرانس و حضور در همایش (Bouazza,1989,p.146).

کارشناسان: افرادی که دارای سمت کارشناسی هستند و به صورت رسمی پیمانی، قراردادی، پاره وقت بیش از سه روز، با مدرک تحصیلی در سازمان مشغول کار هستند.

مدیران: افرادی که دارای سمت‌های کارشناس مسئول، ریاست، معاونت و مدیرکل هستند به صورت رسمی با مدرک تحصیلی در سازمان مشغول کار هستند.

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش: یکی از بخشهای ستادی وزارت آموزش و پرورش است که وظیفه تولید برنامه‌های درسی (مواد آموزشی و کمک آموزشی و رسانه‌های آموزشی) را دارد.

پرسش‌های اساسی

- ۱- چه نوع اطلاعاتی مورد نیاز جامعه است؟
- ۲- اطلاعات به چه منظوری به کار می‌رود؟
- ۳- مهمترین منابع اطلاعاتی مدیران و کارشناسان کدام است؟
- ۴- مهمترین روش کسب اطلاعات کدام است (مجرای رسمی یا غیر رسمی)؟
- ۵- زبان منابع اطلاعاتی کدام است؟
- ۶- میزان آشنایی جامعه مورد بررسی به منابع مرجع تا چه پایه است؟
- ۷- نقش اینترنت در تامین نیازهای اطلاعاتی تا چه میزان است؟
- ۸- آشنایی با خدمات اطلاعاتی تا چه پایه است؟

هدف پژوهش

هدف این پژوهش بررسی و شناسایی نیازهای اطلاعاتی مدیران و کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است.

اهداف جزئی:

- ۱- امکان برآوردن نیازهای اطلاعاتی کاربران
- ۲- پیشنهاد برای ارائه خدمات اطلاعاتی

۳- پیشنهاد طراحی یک نظام اطلاع رسانی شبکه‌ای

فایده پژوهش

- ۱- بهبود خدمات اطلاع رسانی در سازمان و اصلاح نظام اطلاعاتی موجود؛
- ۲- ارائه راههای موثر کسب اطلاعات مورد نیاز؛
- ۳- آگاهی مسئولان و مدیران اطلاع رسانی از نیازهای اطلاعاتی جامعه جهت تهیه و تامین منابع اطلاعاتی مورد نیاز آنها؛
- ۴- برنامه ریزی صحیح و تصمیم گیری درست برای سیاستهای آتی خدمات اطلاعاتی؛
- ۵- جلوگیری از دوباره کاری، اتلاف وقت، انرژی و سرمایه در سازمان.

روش پژوهش و جامعه مورد مطالعه ابزار گرد آوری داده‌ها و شیوه تجزیه و تحلیل داده‌ها

این پژوهش از نوع پیمایش توصیفی^۳ است. پیمایش توصیفی، به توصیف پدیده‌ای خاص در محیطی معین می‌پردازد. برای پاسخ‌یابی به پرسش‌های پژوهش به کار می‌رود و شامل توصیف و نتیجه‌گیری است (کومار، ۱۳۷۴، ص. ۴۹). پژوهش حاضر، با توجه به توصیف کمی و کیفی نیازها، فاقد فرضیه است. جامعه مورد مطالعه مجموع ۳۲۴ نفر از مجموع مدیران، کارشناس مسئولان، معاونین و کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی است که به دلیل حجم جامعه از نمونه‌گیری استفاده نمی‌شود. ابزار گرد آوری داده‌ها یک پرسشنامه که دارای ۱۳ سؤال باز و ۲۲ سؤال بسته، جمعاً ۳۵ سؤال است. و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از شیوه آماری و نرم افزار کواتروپرو و برای رسم نمودارها از نرم افزار اکسل استفاده شده است

پیشینه پژوهش در خارج از کشور

بررسی نیازهای اطلاعاتی از ۱۹۲۰ آغاز شد و از اواخر دهه ۱۹۶۰ با توجه به رشد علوم و فن‌آوری سرعت بیشتری گرفت و مجموعه انتشارات در حوزه مطالعات نیازهای اطلاعاتی از ۱۹۷۱ به بعد نشان می‌دهد که مطالعات نظام‌مند استفاده کنندگان به صورت یک پدیده بین‌المللی درآمده است. بررسی اجمالی فهرست مقالات برخی نشریات علوم کتابداری و اطلاع رسانی از جمله اریست^۴ و چکیده نامه‌های ایزا^۵ و لیزا^۶ نشانگر آن است که مطالعه نیازهای اطلاعاتی هنوز هم یکی از مسائل جدی پژوهش در این حوزه است. این‌گونه بررسی‌ها اغلب در کشورهایی که دارای نظام اطلاعاتی و اطلاع رسانی قوی

^۳ - Descriptive Survey

^۴ - ARIST: Annual Review of Information science & Technology

^۵ - LISA: Library and Information science Abstract.

^۶ - ISA: Information science Abstract.

هستند، در جهت برپائی، تقویت یا تداوم این نظام‌ها انجام گرفته است.

- لاین و همکارانش^۷ (۱۹۷۱)، طی پژوهشی به بررسی نیازهای اطلاعاتی دانشمندان علوم اجتماعی پرداختند. هدف این پژوهش اصلاح نظام اطلاعاتی بود. یافته‌ها نشان داد منابع رسمی اطلاعات بیشتر از منابع دیگر استفاده می‌شود و مهم‌ترین منبع را کتاب و مجلات علمی می‌دانند. مجراهای غیر رسمی اطلاعات به طور مستقیم وابسته به استفاده منابع رسمی است و گفتگو با افراد و مشورت با همکاران برای دستیابی به اطلاعات مفید دانسته‌اند. وجود کارشناس اطلاع رسانی^۸ در کنار خودشان را کمک به رفع نیازهای اطلاعاتی خود دانسته‌اند (Eager, 1996). اسکلتون^۹ (۱۹۷۳)، به مقایسه نیازهای اطلاعاتی سیزده تحقیق در زمینه علوم با مطالعات انجام شده لاین در ۱۹۷۱ پرداخت. یافته‌ها نشان داد دانشمندان علوم از منابع رسمی کتاب و مجلات به اندازه دانشمندان علوم اجتماعی استفاده کرده‌اند و اختلاف معنی‌دار بین دو گروه مشاهده نشده است. اما دانشمندان علوم برای علوم جدید از مجلات بیشتر استفاده کرده‌اند و دانشمندان علوم اجتماعی از استنادها، چکیده‌نامه، نمایه‌نامه و توصیه‌های فردی بیشتر استفاده می‌کردند (choo, 1993). ویلسون و استراتفیلد^{۱۰} (۱۹۷۷)، تحقیقی در خصوص نیاز اطلاعاتی کارکنان خدمات اجتماعی در بریتانیا انجام دادند. یافته‌ها نشان داد انتقال اطلاعات بیشتر به صورت ارتباط شفاهی و تماسهای رو در رو و از طریق تلفن حدود ۶۳ درصد و به شکل شفاهی بوده است و ۶۷ درصد کارکنان مشغول انجام کار روزمره هستند و فقط پنج دقیقه وقت دریافت اطلاعات دارند و در نتیجه برای طراحی خدمات آگاهی رسانی جاری باید آگاهی نامه‌ای منشر شود که ظرف ۵ دقیقه بتوان آن را مرور کرد. وضعیت نشان داد نیاز به کتابخانه سنتی ندارند اما اشاره کردند نیازمند خدمات مشاوره اطلاعاتی هستند (choo, 1993). پرایس^{۱۱} (۱۹۸۴)، منابع اطلاعاتی، کاربرد اطلاعات و نیازهای اطلاعاتی کارکنان مرکز مشاوره لامبث^{۱۲} در لندن را مطالعه و بررسی کرد. یافته‌ها نشان داد کارکنان از منابع رسمی بیشتر از منابع غیر رسمی استفاده می‌کنند پاسخهای پرسشنامه در موقعیت ایده‌آل بود نه واقعیت (Eager, 1996). وایت^{۱۳} (۱۹۸۶)، و وایت و ویلسون^{۱۴} (۱۹۸۸)، رابطه بین نقش سازمانی مدیران و نیازهای اطلاعاتی و کاربرد اطلاعات را بررسی کردند. یافته‌ها نشان داد مهم‌ترین موضوعات مورد نیاز تولید، فروش، بازاریابی،

^۷ - Line & et al

^۸ - Information officer

^۹ - Skeleton

^{۱۰} - wilson and streatfield

^{۱۱} - price

^{۱۲} - Lambeth

^{۱۳} - white

^{۱۴} - white and Wilson

امور مالی و امور کارکنان است و درحوزه کار اولویت اول به موضوع اطلاعات مالی داده شده است. رابطه معنی‌دار بین نیاز اطلاعاتی و نقش مدیریت وجود ندارد. مجراهای ارتباطی مدیران تماس با افراد، مطالعه مجله‌ها و روزنامه‌ها است که آن را منبعی برای به روز آوری و ارتباط با محیط بیرون سازمان دانسته‌اند. نیاز اطلاعاتی مدیران کار مدار است و عموماً از مشکلات آنی و جاری حادث می‌شود. مدیران عموماً از مجراهای غیر رسمی مثل شبکه‌های بین افراد یا تماس با افراد مطلع اطلاعات را کسب می‌کند و رسانه‌های شفاهی و ارتباط شفاهی را ترجیح می‌دهند (choo,1993).^{۱۵} اسلاتر^{۱۵} (۱۹۸۹)، *سبک کار دانشمندان علوم اجتماعی و نیازهای اطلاعاتی* را سنجید. یافته‌ها نشان می‌دهد پول و زمان دو عامل محدود کننده برآوردن نیاز اطلاعاتی است. محققان آنقدر سرگرم کار هستند که زمانی برای برآوردن نیاز اطلاعاتی ندارند. همچنین برای پراخت هزینه‌های اطلاعاتی و خرید کتاب پول کافی ندارند. - مک کینون و برانز^{۱۶} (۱۹۹۲)، *نیازهای اطلاعاتی مدیران میانی و مدیران ارشد شرکتهای تجاری امریکا و کانادا* را بررسی کردند. نیازهای اطلاعاتی روزانه مدیران شش شرکت کانادایی و شش شرکت امریکایی با روش مصاحبه انجام شد. یافته نشان داد نیاز اطلاعاتی مدیران با کارهای عملیاتی آنان رابطه مستقیم دارد. مدیران تولید نیازمند اطلاعات به منظور تسهیلات تولید، فروش، بازاریابی، تعیین قیمت، اقدامات رقبا و نیازهای مشتریان می‌باشند. آنها این شعار را دارند که *به اطلاعات دیروز کمتر علاقه‌مند هستند، به اطلاعات فردا هم به سختی می‌رسیم پس باید با اطلاعات امروز مدیریت کرد*. دو منبع مهم مدیران ارزش و کاربرد مشاهدات پرسنل و کار خود مدیران است. و منبع اطلاعاتی سوم هم نظر مردم است بخصوص اگر معتبر باشند و آخرین منبع گزارشات است که دارای نتایج رسمی و غیر رسمی است. تبادل اطلاعات و مجراهای ارتباطی شفاهی و عموماً از طریق تعامل فرد به فرد است (choo,1993).^{۱۷} کلوزز^{۱۷} (۱۹۹۲)، *نیاز اطلاعاتی دبیران متوسط هنرستانهای حرفه‌ای* را بررسی کرد. این تحقیق درکشور مجارستان انجام شد. یافته‌ها نشان می‌دهد از موضوعات مورد نیاز معلمان اولویت اول درارتباط با موضوعهایی است که آن را تدریس می‌کنند و اولویت دوم اطلاعات درخصوص روشهای یاددهی است. کتابخانه مدرسه به عنوان اولین منبع برای ارضاء نیازهای اطلاعاتی دبیران بخصوص در حوزه متون تخصصی خاص است و نیمی از تقاضاهای اطلاعاتی آنها را برآورده می‌کند (kolozs,1992).^{۱۸} گودمن^{۱۸} (۱۹۹۳)، *به بررسی نیازهای اطلاعاتی مدیریت تصمیم‌گیری پرداخت*. وی ضمن طرح این مسئله که اگر اغلب تصمیم‌گیری مدیران براساس اطلاعات نادرست و ناکامل انجام گیرد، فرآیند تصمیم‌گیری غلط و مغایر اهداف سازمان خواهد

^{۱۵} - Derbyshire

^{۱۶} - mckinon & Bruns

^{۱۷} - kolozs

^{۱۸} -Good man

بود و برای سازمانی که آن را مدیریت می‌کند، پیامدهایی در برخواهد داشت نتیجه‌گرفت باید به نیازهای اطلاعاتی این گروه توجه داشت. وی ضمن تحقیق به این نتیجه رسید که مدیران اطلاعات مورد نیاز خود را از طریق گفتگو با افرادی که با آنها ارتباط دارند به دست می‌آورند تا کتاب، روزنامه یا مجله و عموماً اطلاعات را با پرسیدن سؤال دریافت می‌کنند. اولویت اول مدیران استفاده از تلفن، پست الکترونیک و کنفرانسهای رایانه‌ای است. منابع داخلی بیش از منابع خارجی به کاربرده می‌شود. برای اخذ تصمیمات مهم منابع نوشتاری معتبر درخواست می‌شود. درحوزه تجارت مجراهای ارتباطی همکاران، عرضه کنندگان کالا و مشتریان هستند که اغلب به صورت شفاهی رو در رو تلفنی است و اکثراً اطلاعات به صورت شفاهی تبادل می‌شود (Good man, 1993). هارتمن^{۱۹} (۱۹۹۳)، به بررسی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان رشته انسان‌شناسی پرداخت. یافته‌ها نشان می‌دهد، نیاز اطلاعاتی دانشجویان انسان‌شناسی با سایر رشته‌های علوم اجتماعی متفاوت است. مهم‌ترین منابع رسمی اطلاعات کتاب و مجله هستند که اولویت اول را مجلات دارند. اکثر نیازهای اطلاعاتی توسط کتابخانه دانشگاه برآورده می‌شود. دانشجویان قدیمی کمتر از پایگاه‌ها استفاده می‌کنند. نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌های پیوسته^{۲۰} مهم‌تر از نسخه‌های چاپی هستند (Hartman, 1993). جانسون^{۲۱} (۱۹۹۳)، تحقیقی با عنوان *شناسایی و اعلام نیازهای اطلاعاتی مشاوران شغلی* به منظور شناسایی طیف گسترده نیازهای مشاوران شغلی در آلبرتا انجام داد. به این منظور پرسشنامه‌ای برای مشاوران مشاغل در دبیرستانها، موسسات پیش‌دانشگاهی و مراکز حرفه‌ای آلبرتا ارسال گردید. ۲۷۴ موضوع اطلاعاتی مختلف شناسایی شد که در پنج گروه موضوعی اصلی قرارگرفت که عبارتند از: منابع و اطلاعات شغلی، ارزشیابی گروهی/ فردی، مسائل و روشهای مشاوره شغلی، روشهای مشاوره و پاسخگوئی و برای هر کدام به ترتیب سلسله مراتبی زیر مجموعه‌ای تعیین شد. برحسب عواملی مثل سن، جنس، سواد، تجربه و غیره تفاوت معنی‌دار در نیاز اطلاعاتی مشاهده شد تناسب آزمون کای‌اسکور نشان داد تفاوت مشخصی بین نیازهای اطلاعاتی و ارتباط آن با نوع موسسه یا محل کار وجود دارد. همچنین پاسخ دهندگان پایگاه Ask about (پایگاه معرفی مشاغل و راهنما) را به عنوان یک منبع اصلی ارزیابی کردند که اگر در دسترس آنها باشد بسیار سودمند است اما استفاده از آن بطور فردی گران است (Johnsor, 1993). شرگ^{۲۲} (۱۹۹۵)، تحقیقی با عنوان *شناسایی نیازهای اطلاعاتی کارکنان موسسات آموزشی دولتی* انجام داده است. جامعه مورد مطالعه وی ۴۲ نفر مدیر آموزش استثنایی و کارکنان موسسه آموزشی ایالتی بوده‌اند. موضوعهای مورد نیاز این جامعه، دستیابی به منابع تکنولوژی

^{۱۹}-Hertman

^{۲۰}- on line

^{۲۱}- Johnson

^{۲۲}- Shrag

آموزشی، مدیریت رفتاری و آموزشی، منابعی در مورد کودک، نوجوان و دوران کودکی، امور مالی، برنامه‌های خصوصی سازی آموزش و پرورش، دستاوردها و مقررات و قوانین آموزشی ذکر شده است.

- کاس^{۲۳} (۱۹۹۶)، طی تحقیقی *نیاز اطلاعاتی دانشجویان کارشناسی رشته مدیریت تجاری دانشگاه ایالتی کنت*^{۲۴} را بررسی کرد. داده‌ها از طریق پرسشنامه گردآوری شد. یافته‌ها نشان می‌دهد، این دانشجویان از کتابخانه دانشگاه کنت بیشتر از کتابخانه‌های دیگر استفاده می‌کنند علیرغم منابع اطلاعاتی بسیاری که موجود است، از مجلات منتشره و مجلات جاری بخصوص دو نشریه Inform, ABI بیشتر استفاده می‌شود. برای استفاده منابع از راهنمایی استادان کمک می‌گیرند. این کتابخانه منابع مرجع بسیاری در حوزه تجارت دارد و از فن آوریها کمک می‌گیرد اما به دلیل عدم آگاهی استادان و دانشجویان از این منابع، اکثر دانشجویان از آنها استفاده نمی‌کنند (koss, 1996). - ویلسون^{۲۵} (۱۹۹۶)، *نیازهای اطلاعاتی مدیران دانشگاه‌ها* را بررسی کرد. مهم‌ترین نیازمندیان اطلاعات درخصوص کارکنان بوده است. مدیران از مجراهای غیر رسمی (تماس شفاهی) برای دریافت اطلاعات استفاده می‌کنند. مهم‌ترین موضوع‌ها، پاسخگویی به نیازهای دانشجویان و کارکنان، سیاستگذاریهای دانشگاه، اطلاعات مدیریت امور مالی است. هرکدام از دانشکده‌ها هم نیازهای اطلاعاتی متفاوتی داشته‌اند. نقش کتابخانه برای امور کمک درسی و منابع تحقیقات و مجموعه‌ای از کتابها و مجلات مثبت ارزیابی شده است اما در برآوردن نیاز اطلاعاتی مدیران نقش بسیار کمی دارد. نیازهای اطلاعاتی وابسته به محیط بیرون دانشگاه، خود دانشگاه و سمت‌های وابسته در آن است واکثر اطلاعات از طریق تماسهای غیر رسمی کسب می‌شود (wilson, 1996). - شوارتز^{۲۶} (۱۹۹۷)، طی تحقیقی به بررسی *چشم‌انداز تحقیقات سیاستگذاری آموزش و پرورش و تحوّل برآوردن نیازهای اطلاعاتی سیاستگذاران آموزش و پرورش* می‌پردازد. موسسه ملی اداره امور مالی و سیاستگذاری و مدیریت آموزشی بخشی از اداره توسعه و تحقیق آموزشی در آمریکا است و به سیاستگذاران ایالتی، محلی و افرادی که دست‌اندرکار آموزش و پرورش هستند کمک می‌کند تا از تحقیقاتی که با مدیریت و راهنمایی این اداره در مورد مدارس ابتدائی و دبیرستان اطلاعاتی براساس نظر سیاستگذاری و رهبران آموزشی تهیه شده استفاده کنند. موضوعات مورد نیاز تحقیق جزء موضوعات اساسی است که قبلاً تعیین گردیده است. نیازهای اطلاعاتی براساس نظر سیاست‌گذاران و رهبران آموزشی تهیه شده است و انجمن برنامه‌ریزی درسی مسئولیت ارسال مقالاتی به کمیسیون این انجمن را

^{۲۳} - Koss

^{۲۴} - KENT State university

^{۲۵} - Wilson T.D.

^{۲۶} - Schwartz

دارد. عناوین اصلی که نیاز اطلاعاتی سیاستگذاران است عبارتند از: ۱) درباره مسائل وابسته به ورودی و خروجی آموزشی؛ ۲) مسائل مربوط به ساختار و فرآیند آموزش؛ ۳) مسائل هسته‌ای یاد دهی - یادگیری؛ ۴) مسائل مربوط به محتوای گسترده آموزشی. سیاستگذاران منابع تحقیقی را به نحوی می‌خواهند که هنگام اجرای طرح و برنامه در زمان مناسب، اطلاعات قابل دسترس باشد. شکل و محمل اطلاعات برای مدیران باید چکیده‌ای از گزارشات طولانی به زبانی ساده و قابل فهم همراه با نمودار و گرافیک و واضح باشد. اطلاعات باید هدفمند، درست و دقیق و با انصاف گزارش داده شده باشد. اشاعه اطلاعات به صورت پایگاه اینترنت و یا گاهی اوقات روی نوار کاست باشد پیشنهاد شده است (Schwartz, 1997). دیلان^{۲۷} (۱۹۹۷)، تحقیقی را عنوان *برآوردن نیازهای اطلاعاتی حرفه‌ای دبیران متوسطه روستائی نیوساوت ویلز^{۲۸} استرلیا* انجام داد و نتیجه گرفت که نیازهای اطلاعاتی روستائیان متفاوت از شهریه‌ها است. وی جامعه معلم‌ها را از دبیران انگلیسی، ریاضی، علوم و علوم اجتماعی در ۲۷ دبیرستان انتخاب کرد و جمع‌آوری داده‌ها از طریق پرسشنامه بود. نتایج نشان داد موضوعات مورد نیاز عبارتند از: کلیه موضوعات درباره تدریس و یاد دهی (۹۲ درصد)، برنامه‌ریزی درسی (۷۹ درصد) نظریه‌ها و تحقیقات آموزشی و مدیریت مدرسه ۵۰ درصد ۲/۳ درصد دبیران بطور مشخص ذکر کرده‌اند که روشهای یاد دهی، روشهای ارزشیابی و نوسازی مدارس عناوینی است که در مورد آنها نیازمند اطلاعات هستند. خدمات اطلاعاتی که تقاضا شده: ۱) خدمات گزینشی اطلاعات در نظام شبکه‌یی آلرت^{۲۹} برای دریافت موضوعات مورد علاقه (به صورت شبکه‌ای)؛ ۲) ارائه موضوعات خاص موجود در مجلات آموزشی؛ ۳) ارسال گزارش تحقیق برای دبیران در همان حوزه مورد نیاز است. آنها درخواست کرده‌اند با پست الکترونیکی این اطلاعات را دریافت کنند و اشاعه اطلاعات با هدف آموزشی باشد. معلم‌ها به فعالیتهای رسمی بیشتر از غیر رسمی می‌پردازند و پیشنهاد داده‌اند فردی به نام معلم - کتابدار^{۳۰} مسئولیت مشاوره اطلاعاتی را به عهده بگیرد و چون این دبیران از امکانات شهر دور هستند استفاده از شبکه رایانه‌ای و مجموعه‌های مرتبط با فن آوری مهیا گردد. اوئک و قربان اوغلو^{۳۱} (۱۹۹۸)، طی تحقیقی به بررسی نیازهای اطلاعاتی و رفتارهای اطلاع‌یابی دانشجویان در یکی از دانشگاههای ترکیه می‌پردازند. یافته‌ها نشان داد نوع نیاز بر حسب رشته و نوع تحقیق متفاوت است. دانشجویان گفته‌اند اگر چه اطلاعات مورد نیاز خود را از طریق مجراهای رسمی و غیر رسمی تهیه کرده‌اند اما مجراهای رسمی را به مجراهای غیر رسمی ترجیح می‌دهند. همایش‌ها و نشست‌های علمی مهم‌ترین مجرای اطلاعات غیر

^{۲۷} - Dillon

^{۲۸} - New South Wales, Australia

^{۲۹} - alert

^{۳۰} - Teacher librarian

^{۳۱} - Ueak and Karbanoglu

رسمی است که از طریق مباحثه و مکالمه با همکاران درچنین مجامعی فراهم می‌شود. دانشجویان رشته‌های مهندسی و علوم از منابع مرجع کتابشناسی و مقالات مجله‌ها بیشتر استفاده می‌کنند درحالی‌که اولویت دانشجویان علوم اجتماعی و علوم انسانی کتاب است و منابع مرجع آنها دائرةالمعارف، فرهنگ و کتابشناسی است. - ریتزن هین^{۳۲} (۱۹۹۹)، تحقیقی با عنوان *تحلیل کمی و کیفی نیازهای اطلاعاتی اداره فارغ‌التحصیلان دانشگاه ایالتی واین^{۳۳} (میشیگان)* انجام داد. یافته‌ها نشان داد کارکنان این اداره نیاز به اطلاعات برای برآوردن نیازهای عاطفی و شناختی دارند. موضوعات مورد نیاز عبارتند از: گزارشات سالانه، نیاز به اطلاعات در باره مسائل دانشگاه، دعوت به انجمن فارغ‌التحصیلان، حضور در یک مجمع علمی، نحوه استفاده گزارشات توسط مدیران. کارکنان ترجیح می‌دهند اطلاعات را از طریق خبرنامه دانشگاه یا دروب سایت، از ایی میل و تماسهای رو در رو با دانشجویان و دانشکده دریافت کنند. زمان دریافت اطلاعات سالانه، فصلنامه یا نیم سال است. ۷۳/۹ درصد جامعه ادعا کرده‌اند نیاز اطلاعاتی آنها اکثر مواقع برآورده شده است و رویهمرفته از اطلاعات درست اداره راضی هستند. - مارسلا^{۳۴} (۱۹۹۹)، طی تحقیقی به بررسی نیازهای اطلاعاتی نمایندگان پارلمان اروپا پرداخت. وی دراین تحقیق تلاش کرد حوزه‌های موضوعی که تا به حال به نیازهای اطلاعاتی آنها اشاره نشده بود را شناسایی نماید. یافته‌ها نشان می‌دهد اکثر نمایندگان به مجراهای غیر رسمی شناخته شده، مراجعه کنند. تماسهای غیر رسمی و بایگانیهای شخصی خود نمایندگان در مقابل خدمات و پایگاههای رسمی اتحادیه اروپا قرار دارد. همچنین موضوعات دارای گستردگی بسیاری است و هر نماینده حدود ۳/۵ ساعت تمام وقت را روی تحقیقات در رابطه با کشور انگلستان می‌گذراند. مهمترین مشکلات نمایندگان کمبود زمان و تعدا متنوع و بسیار منابع اطلاعاتی قابل دسترسی است. - مارسلا (۲۰۰۰)، به بررسی نیازهای اطلاعاتی و رفتارهای اطلاع‌یابی با نگاهی خاص به نیازهای اطلاعاتی شهروندان انگلیسی پرداخت که یک بررسی کلان و ملی و دومین مرحله پروژه تحقیقات اطلاعاتی شهروندان بریتانیا بود. ابراز جمع‌آوری داده‌ها مصاحبه بوده است. یافته‌ها نشان می‌دهد عموماً افراد بیشترین مسائل جاری روز را از طریق رسانه‌های گروهی به دست می‌آورند. بخش کوچکی از این جامعه با مشکلات در ارتباط با استخدام، آموزش، مسکن مواجه هستند که با مشاوره به مراجع اطلاعاتی براین مشکلات غلبه می‌کنند. اکثر اخبار و اطلاعات دولتی، را از طریق دسترسی به سایتهای کامپیوتری در منزل به دست می‌آورند حتی رای‌گیری را هم در منزل انجام می‌دهند. کتابخانه‌های عمومی مهمترین منبع اطلاعات دولتی است.

^{۳۲}- Ritzenheim
^{۳۳}-Wayne Stale University
^{۳۴}-Marcella

- کنروی^{۳۵} و همکارانش (۲۰۰۰)، طی تحقیقی به بررسی نیازهای اطلاعاتی دبیران مدارس متوسطه در اسکاتلند و جامعه اروپائی: توسعه کنونی فراهم آوری اطلاعات برای مدارس و دانشکده‌ها پرداختند. این بررسی به صورت مصاحبه با نمونه کوچکی از معلمان و کتابداران مدارس در ۱۶ مدرسه در شهرهای آبدین سیتی و آبدین شایر بوده است. نیاز اطلاعاتی سه مسئله مهم (۱) نیاز به منابع اطلاعاتی مناسب برای تدریس (۲) یکپارچه کردن برنامه‌های درسی اروپا از بعد جامعه اروپایی (۳) تدارک راهنمای برنامه‌ریزی درسی، اطلاعات و منابع اطلاعاتی مناسب برای برنامه‌ریزی درسی ذکر شده است. در این تحقیق نیاز اطلاعاتی برحسب نوع انتشار، محتوا، سطح، منابع و شکل اطلاعات بررسی شد. نتایج نشان داد نیاز اطلاعاتی به منظور انجام امور جاری بوده است. مهمترین منابع اطلاعات ویدئو، لوح فشرده و کتاب درسی که عموماً به روزگران است. در زمینه سطح و محتوا به جنبه‌های فرهنگی اجتماعی اتحادیه اروپا / دانش آموزان / زندگی مردم دیگر کشورهای اروپائی / آموزش و پرورش تطبیقی با دیگر اعضای اتحادیه اروپا / دستیابی به محققین بازار و زندگی اقتصادخانه / هنر و موسیقی اشاره شده است. مهمترین محمل اینترنت است که برای همه معلم‌ها قابل استفاده بود اما امکانات در همه جا در دسترس نبوده است. همه معلم‌ها پیشنهاد کردند از دیسک فشرده بعنوان محمل عمومی در اروپا بخصوص برای دایره‌المعارفها و مواد ویدئویی استفاده شود. نیاز به اطلاعات در موضوعات مربوط به قطعنامه‌های اروپایی، روزنامه و تلویزیون جهت دسترسی به اطلاعات جاری - استفاده از روزنامه محلی و ملی برای به روز نگه داشتن کلاس و استفاده از برنامه‌های تلویزیونی است. دسترسی آنها به منابع داخلی از طریق کتابخانه‌های مدارس است و برای اطلاعات خارجی از کمیسیون اروپایی در ایدینبورگ^{۳۶}، دفتر ناتو^{۳۷} در اسکاتلند و دفتر مرکزی بازدید و تبادل آموزشی^{۳۸} استفاده می‌شود. ریدوتاندر^{۳۹} (۲۰۰۱)، تحقیقی با عنوان *نیاز اطلاعاتی و خدمات کتابخانه‌ای دانشکده هنرهای زیبا* انجام دادند. یافته‌ها نشان داد از منابع اطلاعاتی، منابع دست اول آنها: اینترنت ۶۴ درصد تماس با همکاران ۸/۸ درصد، کتابفروشی ۴۳/۸ درصد، کتابخانه شخصی ۸۱/۳ درصد جزء منابع غیر رسمی است. زبان خارجی آنها به ترتیب انگلیسی، آلمانی و ایتالیائی است. کتاب ۷۵ درصد، مجله ۳۵ درصد، پایگاه داده‌ها ۲۰ درصد جزء منابع رسمی به شمار آمده است. استفاده از محمل لوح فشرده ده درصد تعیین شده است. آنها خواهان خدمات اطلاعاتی شدند که تاریخ آنها بین ۵ تا ۱۵ سال باشد و از ۳۶ سال هم

^{۳۵} - Conroy

^{۳۶} -Edinburg

^{۳۷} - NATO

^{۳۸} - Cenrtal Bureau For Educational visits and Exchanges

^{۳۹} -Reed and Tanner

بیشتر نباشد. فهرست منابع دو هفته یکبار و ماهانه فرستاده شود. امکان دسترسی شبکه‌ای بطور پیوسته به اینترنت و بانکهای اطلاعاتی وجود داشته باشد و برای دسترسی به اطلاعات از کتابخانه مجازی یا بصورت شبکه‌ای استفاده کنند و درخواست اطلاعات هم الکترونیکی صورت بگیرد.

پیشینه پژوهش در ایران

در زمینه نیازهای اطلاعاتی پژوهش‌های بسیار کمی انجام شده است و تنها یک کتاب با عنوان *نیازسنجی اطلاعات*^{۴۰} توسط محمود بابائی تألیف شده است. اما مقاله‌ای مستقل که حاصل پژوهش در این باره باشد، دیده نشده است. مطالعاتی که در این زمینه انجام شده است، قریب به اتفاق پایان‌نامه‌های دانشگاهی دانشجویان رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در مقطع کارشناسی ارشد است. برای اولین بار در ۱۳۵۴، گروه آموزش کتابداری دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران طی تحقیقی با عنوان *چگونگی دستیابی به منابع و مدارک* به این نتیجه رسید که اعضای هیات علمی دانشکده بیشتر از کتاب برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود استفاده می‌کنند سپس از ۱۳۶۶ تا ۱۳۷۳ هفت پایان‌نامه^{۴۱} در حوزه پزشکی در دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی انجام گرفته است.

♦ مروری بر پژوهش‌ها نشان می‌دهد اکثر این پایان‌نامه‌ها به روش پیمایشی و با ابزار پرسشنامه بوده است. کتاب و نشریات ادواری اولویت اول را در منابع اطلاعاتی دارند. اکثریت جامعه برای رفع نیاز اطلاعاتی به کتابخانه مراجعه می‌کنند. نوع منبع اطلاعاتی بر اساس رشته، محل کار، جامعه خاص متفاوت است. زبان خارجی منابع اکثراً انگلیسی است. کار برد اطلاعات مورد نیاز بر اساس رشته،

۴۰ - بابائی، محمود (۱۳۷۸). *نیازسنجی اطلاعات*. ویراستار علی حسین قاسمی. تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران

۴۱ - اسدی گرگانی، فاطمه (۱۳۶۶). *بررسی نحوه دستیابی کارشناسان امور بهزیستی به منابع و مدارک مورد نیاز*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.

- معصومی، فرناز (۱۳۷۱). *بررسی نیازهای اطلاعاتی متخصصان علوم دارویی و ارائه الگوی مناسب جهت رفع نیازهای آنان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.

- خوش منش، زیبا (۱۳۷۱). *بررسی نیازهای اطلاعاتی متخصصان علوم تغذیه*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.

- گیل، پروین (۱۳۷۲). *بررسی نیازهای اطلاعاتی متخصصان علوم توان بخش شاغل در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران، شهید بهشتی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.

- برادران لیل آبادی، ماه سوری (۱۳۷۲). *بررسی نیازهای اطلاعاتی متخصصان قلب و عروق و ریه در شهر تبریز*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.

- شکوری منفرد، هاشم (۱۳۷۲). *بررسی نیازهای اطلاعاتی پرستاران شاغل در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران، شهید بهشتی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.

- ناظری، شاپور (۱۳۷۳). *بررسی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان رشته پزشکی در مقاطع تحصیلی، فیزیوپاتولوژی، کارآموزی و کارورزی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.

محل کار، جامعه خاص متفاوت است. از خدمات اطلاعاتی فقط امانت ذکر شده است و از مجراهای غیر رسمی برای رفع نیاز هم موردی ذکر نشده است.

همانطور که قبلاً نیز گفته شد در مطالعه کاربران علاوه بر نیاز اطلاعاتی رفتار اطلاع‌یابی هم وجود دارد. در اکثر این پایان نامه‌ها نتایج پژوهشهای نیازهای اطلاعاتی و برخی پرسشها، مثل شیوه‌های جستجوی اطلاعات که از مباحث رفتار اطلاع‌یابی است، درخصوص رفتارهای اطلاع‌یابی است. البته به دلیل موجود نبودن مباحث نظری درمورد نیاز اطلاعاتی و انجام دادن پژوهش‌های محدود در این زمینه در کشور ایران، بسیاری از پایان‌نامه‌ها در این خصوص دارای چنین ضعفی هستند و پژوهشگران به جای بررسی نیاز اطلاعاتی به مطالعه کاربران پرداخته‌اند. بر اساس آنچه در پیشینه‌ها و مباحث نظری گفته شد یکی از اهداف بررسیهای نیاز اطلاعاتی، تعیین خدمات اطلاع‌رسانی است که در این پژوهش‌ها خدمات اطلاع‌رسانی به صورت محدود و در سطح امانت گرفتن و امانت دادن مطرح شده است و از موضوع کلی خدمات مثل خدمات مشاوره، خدمات گزینشی اطلاعات و.... غفلت شده است.

- قیاسی، میترا (۱۳۷۴). به بررسی نیاز اعضای هیأت علمی به منابع اطلاعاتی در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران، شهید بهشتی می پردازد. یافته‌ها نشان می‌دهد اعضای هیأت علمی در رشته‌های گوناگون و مراتب مختلف دانشگاهی به منابع با نسبت‌های متفاوتی نیاز دارند. کتاب با ۹۰ درصد در درجه اول اهمیت و مقاله با ۱۷ درصد در درجه دوم اهمیت قرار می‌گیرد. - رضانی، زهرا (۱۳۷۵). بررسی نیازهای اطلاعاتی هیأت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته‌های حقوق و علوم سیاسی. نتایج حاصل نشان می‌دهد کتابها و نشریات به نسبت مساوی به عنوان اولویت اول منابع مورد نیاز هر دو گروه می‌باشند و آیین‌نامه‌ها و تصویب نامه‌ها برای رشته حقوق و گزارشهای علمی برای رشته علوم سیاسی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هستند. از منابع ردیف دوم مراجع لاتین و مجله نمایه و نمایه‌ها و خلاصه‌ها از مهم‌ترین منابع مورد استفاده می‌باشند. - مکی زاده تفتی، بی بی فاطمه (۱۳۷۶). بررسی نیازهای اطلاعاتی اساتید محقق در دانشگاه شیراز. یافته‌ها نشان می‌دهد مهم‌ترین منبع مورد استفاده محققان، مجلات خارجی و داخلی و در مرحله بعد کتاب است. چکیده نامه‌ها و نمایه نامه‌ها و کتابشناسی‌های تخصصی از ابزارهای مورد استفاده برای جست و جوی اطلاعات است. مهم‌ترین مانع دسترسی به اطلاعات، عدم وجود منابع مورد نیاز در کتابخانه، محدودیت وقت و اشتغال زیاد پراکندگی کتابخانه‌ها و عدم آگاهی از وجود منابع ذکر گردیده است. مهم‌ترین انگیزه جستجوی اطلاعات به دست آوردن اطلاعات در زمینه تحقیق و تدریس بیان گردیده است. - دادخواه، پروانه (۱۳۷۸). بررسی نیازهای اطلاعاتی موسیقی‌دانان ایرانی یافته‌ها نشان می‌دهد از منابع اطلاعاتی مکتوب استفاده از کتاب و در میان منابع اطلاعاتی غیر

مکتوب نوار صوتی به میزان چشمگیر مورد توجه موسیقی دانان است. همچنین فعالیت عملی در کار موسیقی به منزله انگیزه اصلی در مطالعه منابع اطلاعاتی محسوب می‌شود. ایجاد مرکز اطلاع رسانی موسیقی با مجموعه‌ای از منابع کتابی و غیر کتابی عامل موثری در رفع نیازهای اطلاعاتی جامعه‌آماری و حل مشکلات و دستیابی به منابع است. - بابا زاده گشتی، محمود (۱۳۷۹). *بررسی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید بهشتی و میزان تامین نیازهای فوق توسط کتابخانه‌ای دانشگاهی این دانشگاه*. یافته‌ها نشان می‌دهد دانشجویان تحصیلات تکمیلی برای انجام تحقیقات و پیدا کردن منابع و دسترسی به منابع مورد نیاز به کتابخانه‌های دانشگاه مراجعه می‌کنند و بیشترین توجه‌شان به کتابخانه‌های دانشکده‌ای است به نظر استادان برای راهنمایی گرفتن در شناسایی منابع مورد نیاز اهمیت بسیاری قائل هستند. از میان انواع مدارک کتاب در اولویت اول و بعد پایان نامه و نشریات ادواری قرار دارد- خشنود، فاطمه (۱۳۷۹). *بررسی نیازهای اطلاعاتی اعضای هیأت علمی موسسه عالی بانکداری ایران وابسته به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران*. یافته‌ها نشان می‌دهد مهم‌ترین منبع مورد استفاده در موسسه مذکور کتاب (۷۶ درصد) و نشریات ادواری (۶۰ درصد) می‌باشد. متداولترین روش جستجوی اطلاعات برحسب اولویت بندی برگه‌دان با (۲۸ درصد) رتبه نخست اولویت اول و پایگاههای اطلاعاتی با (۳۲ درصد) رتبه نخست اولویت دوم را دارد. مهم‌ترین مانع در دسترسی به اطلاعات به ترتیب موجود نبودن منابع مورد نیاز (۳۶ درصد)، محدودیت وقت و اشتغال زیاد (۳۶ درصد) هر دو به یک میزان و عدم آگاهی از وجود منابع (۲۸ درصد) ذکر گردیده است- بشیری، جواد (۱۳۸۰). *سنجش نیازهای اطلاعاتی محققان مراکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام وزارت جهاد کشاورزی*. یافته‌ها نشان می‌دهد از میان منابع اطلاعاتی مورد نیاز کتاب ۱۸/۸ درصد و نشریات ادواری (مجلات) ۱۸/۵ درصد، بانک اطلاعاتی ۱۸/۳ درصد و اینترنت ۱۸/۱ درصد مورد استفاده محققان قرار می‌گیرد. ۶۱/۶ درصد اطلاعات مورد نیاز به زبان انگلیسی است. ۸۸/۵ درصد اطلاعات در امر تحقیق، ۴۲ درصد برای روز آمد سازی اطلاعات است. از بین منابع مرجع، چکیده نامه‌ها با ۳۸/۸ درصد و مقاله نامه‌ها با ۳۶ درصد بیشترین کاربرد را دارد. اولویت بندی بانک اطلاعاتی ۶۸۹ امتیاز و نشریات ادواری ۶۷۲ امتیاز بوده است.

یافته‌های پژوهش و تجزیه و تحلیل آنها

یافته‌های پژوهش بر اساس پاسخ‌های پرسشنامه به دست آمده است. از مجموع کل جامعه ۳۲۴ نفر مدیر و کارشناس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی ۲۷۳ نفر یعنی ۸۴/۲۵ درصد پرسشنامه را تکمیل کرده‌اند. بنابراین پژوهش، بر مبنای پاسخهای ۲۷۳ پرسشنامه دریافتی انجام شده است. برای تحلیل یافته‌ها ابتدا تعداد فراوانی در جدول‌ها قرار گرفت سپس درصد فراوانی از مجموع پاسخ

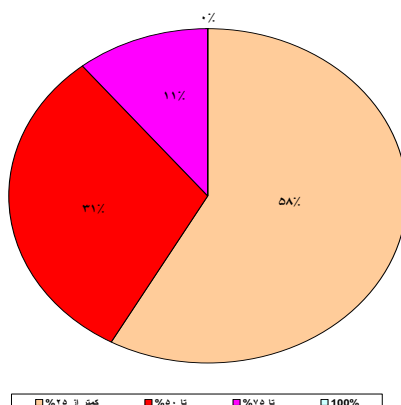
دهندگان در نظر گرفته شد. حاصل به صورت نمایش جدول و نمودار ارائه گردیده است. تحلیل پاسخ سؤالات باز به صورت توضیحی ذیل سوال مورد نظر آورده شده است.

۱. چه نوع اطلاعاتی مورد نیاز است؟

در زمینه کلیه فعالیتها و وظایف سازمان از جمله پژوهش، برنامه‌ریزی درسی، تالیف، تولید رسانه و چاپ و توزیع به میزان زیادی اطلاعات مورد نیاز است. ما اطلاعات موجود در سازمان کمتر از ۲۵٪ نیازها را برآورد می‌سازد

جدول شماره ۱- توزیع فراوانی فعالیتهای سازمان

ردیف	فعالیت	فراوانی	درصد
۱	پژوهش	۹۶	۲۰/۱۶
۲	برنامه‌ریزی درسی	۹۳	۱۹/۵۳
۳	تألیف	۶۷	۱۴/۰۷
۴	تولید رسانه	۵۴	۱۱/۳۴
۵	مدیریت	۴۳	۹/۰۳
۶	ترجمه	۲۵	۵/۲۵
۷	مشاوره	۲۲	۴/۶۲
۸	چاپ و توزیع	۲۵	۵/۲۵
۹	امور اجرایی	۲۱	۴/۴۱
۱۰	تدریس	۱۰	۲/۱۰
۱۱	خدمات کتابخانه	۷	۱/۴۷
۱۲	امور مالی	۷	۱/۴۷
۱۳	ویرایش	۶	۱/۲۶
	جمع	۴۷۶	۱۰۰/۰۰

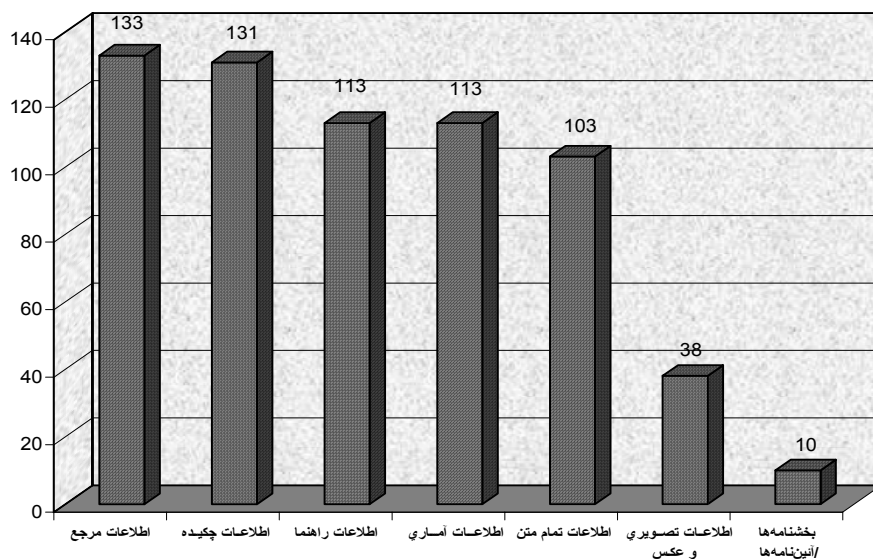

نمودار شماره ۱- توزیع فراوانی برآورد نیازها

و از انواع اطلاعات مورد نیاز به ترتیب اطلاعات مرجع با ۲۰/۷۴ درصد، اطلاعات چکیده با ۲۰/۴۳ درصد، اطلاعات راهنما و اطلاعات آماری بطور یکسان با ۱۷/۶۲ درصد، اطلاعات تمام متن با ۱۶/۰۶ درصد، اطلاعات تصویری و عکس با ۵/۹۲ و اطلاعات بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌ها با ۱/۰۶ درصد ذکر شده است. این اطلاعات در محدوده زمانی کمتر از یکسال با ۳۴/۸۱ درصد شده است.

جدول شماره ۲- توزیع فراوانی اطلاعات مورد نیاز

ردیف	نوع اطلاعات مورد نیاز	فراوانی	درصد
۱	اطلاعات مرجع	۱۳۳	۲۰/۷۴
۲	اطلاعات چکیده	۱۳۱	۲۰/۴۳
۳	اطلاعات راهنما	۱۱۳	۱۷/۶۲
۴	اطلاعات آماری	۱۱۳	۱۷/۶۲
۵	اطلاعات تمام متن	۱۰۳	۱۶/۰۶
۶	اطلاعات تصویری و عکس	۳۸	۵/۹۲
۷	بخشنامه‌ها / آیین‌نامه‌ها	۱۰	۱/۵۶
	جمع	۶۴۱	۱۰۰/۰۰

نمودار شماره ۲- میزان فراوانی اطلاعات مورد نیاز

مهم‌ترین موضوع‌های مورد نیاز برنامه‌درسی با ۱۷/۸۷ درصد و بقیه موضوع‌ها درحوزه علوم انسانی با ۱۶/۶۶ درصد، فن‌آوری با ۱۳/۷۶ درصد، هنر با ۱۰/۸۸ درصد، مدیریت با ۷/۹۳ درصد جزء پنج

موضوع مهم آمده است. این جامعه اطلاعات به روز و جدید را نیازمند است.

جدول شماره ۳- توزیع فراوانی مهم‌ترین موضوع‌های مورد نیاز

ردیف		فراوانی	درصد
۱	برنامه ریزی درسی	۱۳۳	۱۷/۸۷
۲	علوم انسانی	۱۲۴	۱۶/۶۶
۳	فن آوری	۹۵	۱۳/۷۶
۴	هنر	۸۱	۱۰/۸۸
۵	مدیریت	۵۹	۷/۹۳
۶	کلیات	۵۱	۶/۸۵
۷	دین	۵۴	۷/۲۵
۸	علوم پایه	۴۸	۶/۴۵
۹	فنی	۴۱	۵/۵۱
۱۰	تاریخ	۳۰	۴/۰۳
۱۱	مطالعات تطبیقی	۲۸	۳/۷۶
	جمع	۷۴۴	۱۰۰/۰۰

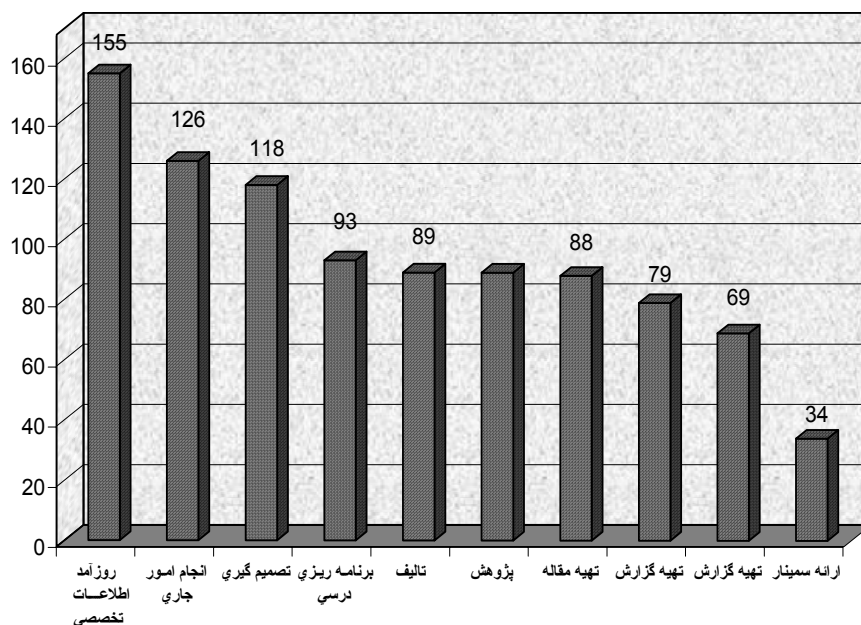
همچنین در بین مدیران ارشد مسائل وابسته به ورودیها و خروجیهای آموزش و پرورش، مسائل وابسته به ساختار و فرآیند آموزش، مسائل یاددهی / یادگیری، مسائل در زمینه گسترده آموزش، موقعیت درونی آموزش و پرورش فضای اجتماعی و نسبت آن با آموزش و پرورش و اطلاعات محیطی، فرا محیطی مثل تغییرات فن آوری و برنامه ریزی درسی و دانش مدیریت از عواملی موضوعی مهم به شمار می آید.

۲. اطلاعات به چه منظوری به کار می روند؟

پنج ردیف اول نحوه کاربرد اطلاعات در سازمان . روز آمد کردن اطلاعات تخصصی با ۱۶/۴۹ درصد، انجام امور جاری با ۱۳/۴۰ درصد، تصمیم گیری با ۱۲/۵۵ درصد، برنامه ریزی درسی با ۹/۸۹ درصد و تالیف و پژوهش با ۹/۴۷ درصد است که باز هم در حیطه فعالیتها و زمینه های وظایف سازمان به شمار می آید. در خصوص فعالیتهای اصلی سازمان درصد پاسخها خیلی به هم نزدیک است

جدول شماره ۴ - توزیع فراوانی نحوه کاربرد اطلاعات

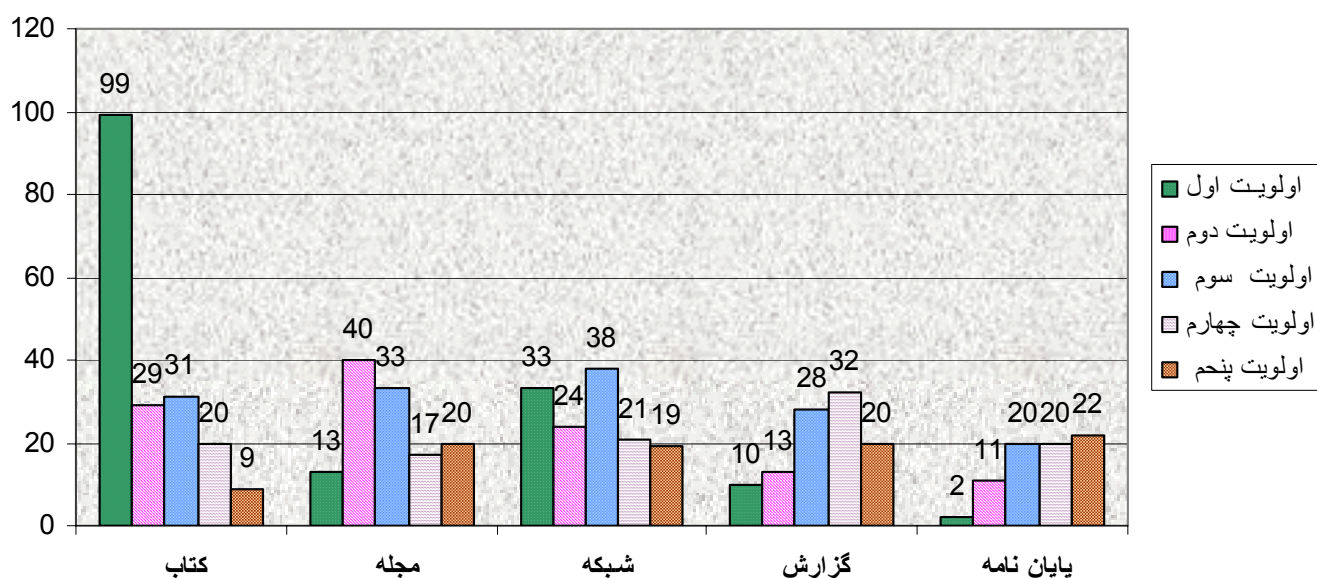
ردیف	کاربرد اطلاعات	فراوانی	درصد
۱	روزآمد اطلاعات تخصصی	۱۵۵	۱۶/۴۹
۲	انجام امور جاری	۱۲۶	۱۳/۴۰
۳	تصمیم گیری	۱۱۸	۱۲/۵۵
۴	برنامه ریزی درسی	۹۳	۹/۸۹
۵	تالیف	۸۹	۹/۴۷
۶	پژوهش	۸۹	۹/۴۷
۷	تهیه مقاله	۸۸	۹/۳۶
۸	تهیه گزارش	۷۹	۸/۴۰
۹	تهیه گزارش	۶۹	۷/۳۴
۱۰	ارائه سمینار	۳۴	۳/۶۲
	جمع	۹۴۰	۱۰۰/۰۰

نمودار شماره ۳- میزان فراوانی کاربرد اطلاعات

۳. مهم ترین منابع اطلاعاتی مدیران و کارشناسان کدام است؟

براساس یافته های پژوهش مهم ترین منبع اطلاعاتی جامعه مورد نظر در اولویت نخست کتاب با ۵۲/۶۶ درصد ، اولویت دوم مجله با ۳۲/۵۲ درصد ، اولویت سوم شبکه با ۲۸/۱۵ درصد ، اولویت چهارم گزارش با ۳۱/۰۷ درصد و اولویت پنجم جامعه پایان نامه با ۲۶/۶۷ درصد شناخته شده است. همچنین یافته ها نشان می دهد فقط ۴۳/۹۷ درصد جامعه نشریات را به طور مرتب دریافت می کنند و فهرستی از نشریات توسط جامعه معرفی شده است.

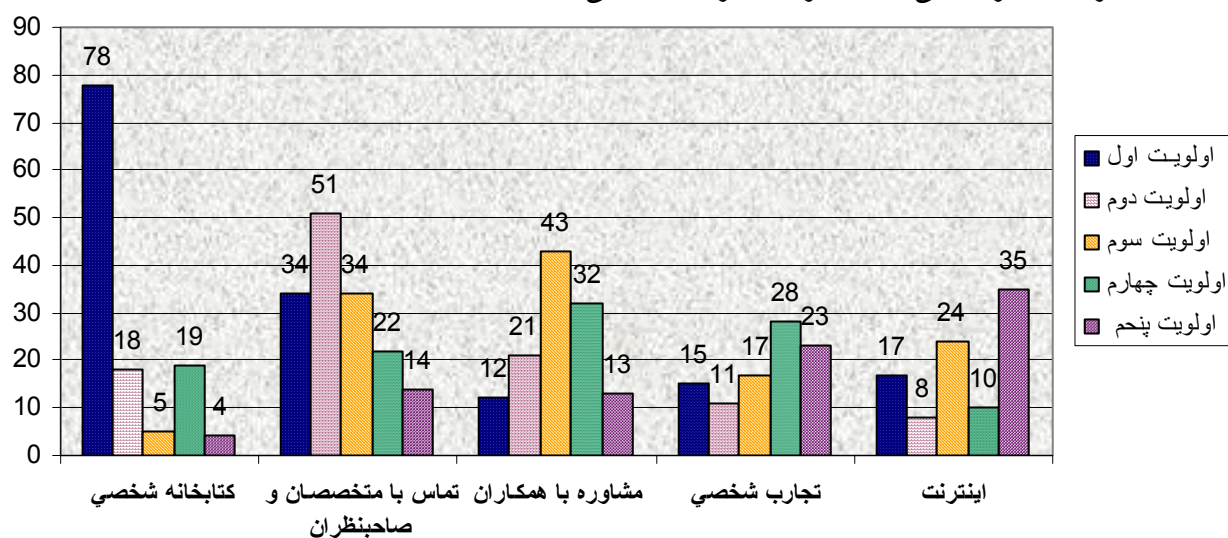

نمودار شماره ۴- میزان فراوانی مهمترین منابع اطلاعاتی

اکثر افراد جامعه با بانکهای اطلاعاتی عمومی - تخصصی خود آشنا نیستند یا به آنها دسترسی ندارند . تعداد اندکی از این افراد به بانکهای اطلاعاتی از طریق مراکزی غیر از کتابخانه سازمان دسترسی پیدا کرده اند.

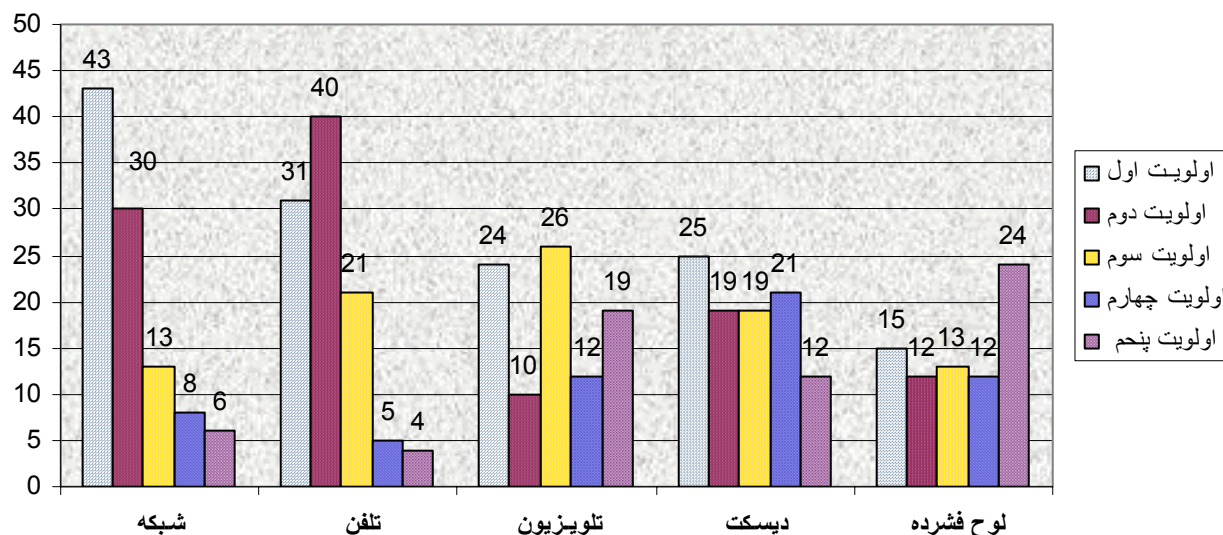
۴. مهم ترین روش کسب اطلاعات مورد نیاز کدام است (مجرای رسمی یا غیر رسمی)؟

بر اساس یافته ها مهم ترین روش کسب اطلاعات اولویت نخست استفاده از کتابخانه شخصی با ۶۲/۹۰ درصد، اولویت دوم کسب اطلاعات از طریق تماس با متخصصان و صاحب نظران با ۳۲/۹۰ درصد، اولویت سوم ، مشاوره با همکاران با ۳۵/۵۴ درصد ، اولویت چهارم تجارب شخصی با ۲۹/۷۹ درصد، اولویت پنجم استفاده از اینترنت با ۲۵/۵۳ درصد است. و نتیجه حاصل می شود که در بین جامعه استفاده از مجراهای غیر رسمی متداول تر از مجراهای رسمی است.

نمودار شماره ۵- میزان دسترسی به مجراهای اطلاعاتی

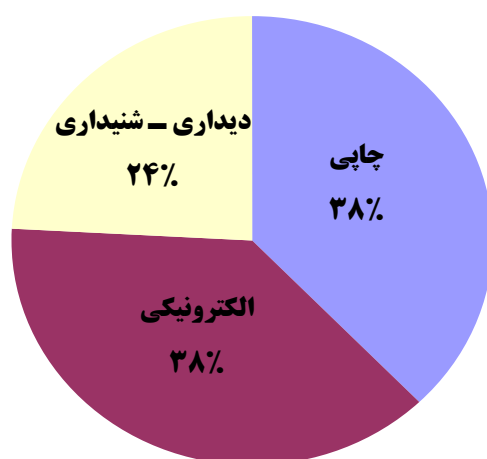
اطلاعات در قالبها و محملهای اطلاعاتی شبکه با ۴۳ درصد در اولویت اول، تلفن با ۳۹/۶۰ درصد در اولویت دوم، دیکست با ۲۶/۰۴ درصد اولویت سوم، تلویزیون با ۲۶/۳۷ اولویت چهارم و لوح فشرده با ۱۷/۱۱ درصد در اولویت پنجم قرار دارد.

نمودار شماره ۶- میزان فراوانی محملهای اطلاعاتی

شکل مطلوب ارائه اطلاعات به صورت چاپی با ۳۷/۸۹ و الکترونیکی با ۳۷/۸۹ و دیداری - شنیداری با ۲۴/۲۳ درصد ذکر شده است.

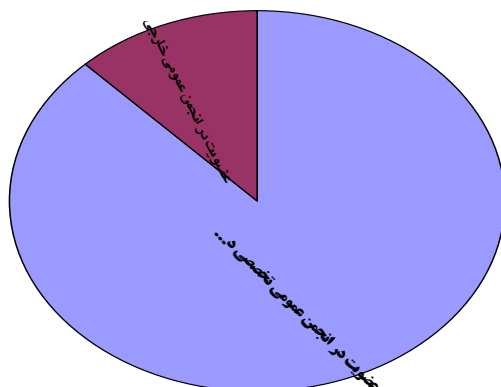
شکل مطلوب ارائه اطلاعات

نمودار شماره ۷- توزیع فراوانی شکل مطلوب ارائه اطلاعات

از آنجائیکه عضویت در مجامع و انجمن ها یکی از مجراهای کسب اطلاع است جامعه مورد مطالعه ۸۷/۸۷ درصد عضو انجمن های داخلی و ۱۲/۲۲ درصد عضو انجمن های خارجی است.

توزیع فراوانی عضویت در انجمن ها

نمودار شماره ۸- توزیع فراوانی عضویت در انجمن ها

همانطور که نتایج نشان می دهد اکثر افراد عضو مجامع داخلی هستند و تعداد انگشت شماری به عضویت انجمن های خارجی در آمده اند. این امر به دلیل پرداخت های اشتراک و عدم همکاری برخی مراکز مسئول است. نیاز اطلاعاتی ۴۰/۸۹ درصد جامعه از طریق مراجعه به کتابخانه ها و مراکز اطلاعاتی خارج از سازمان برآورده شده است در نتیجه باید نسبت به خدمات امانت بین کتابخانه ای یا اشتراک منابع با این مراکز اقداماتی صورت گیرد.

۵. زبان منابع اطلاعاتی کدام است؟

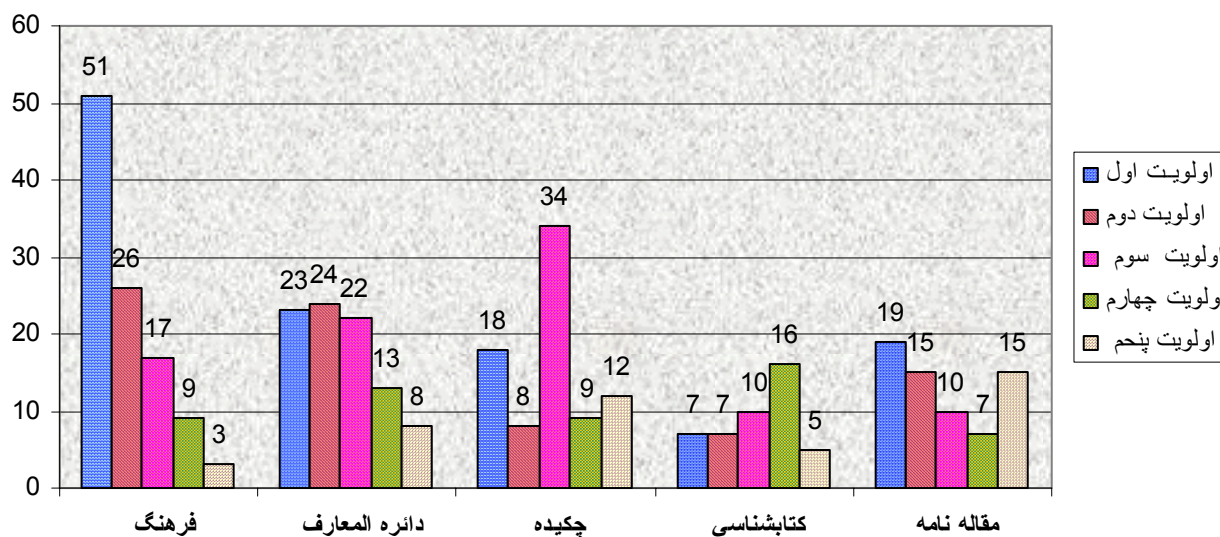
با توجه به اطلاعات جدول بیشترین فراوانی زبان منابع مورد نیاز ابتدا انگلیسی با ۵۵/۹۱ درصد در مرتبه بعد زبان فارسی با ۳۴/۴۰ و زبانهای دیگر به ترتیب عربی با ۶/۱۸ درصد، آلمانی با ۲/۴۱ و زبان فرانسه با ۱/۰۷ درصد است.

جدول شماره ۵ - توزیع فراوانی زبان منابع مورد نیاز

ردیف	زبان	تعداد	درصد
۱	انگلیسی	۲۰۸	۵۵/۹۱
۲	فارسی	۱۲۸	۳۴/۴۰
۳	عربی	۲۳	۶/۱۸
۴	آلمانی	۹	۲/۴۱
۵	فرانسه	۴	۱/۰۷
	جمع	۳۷۲	۱۰۰/۰۰

۶. میزان آشنایی جامعه مورد بررسی به منابع مرجع تا چه پایه است؟

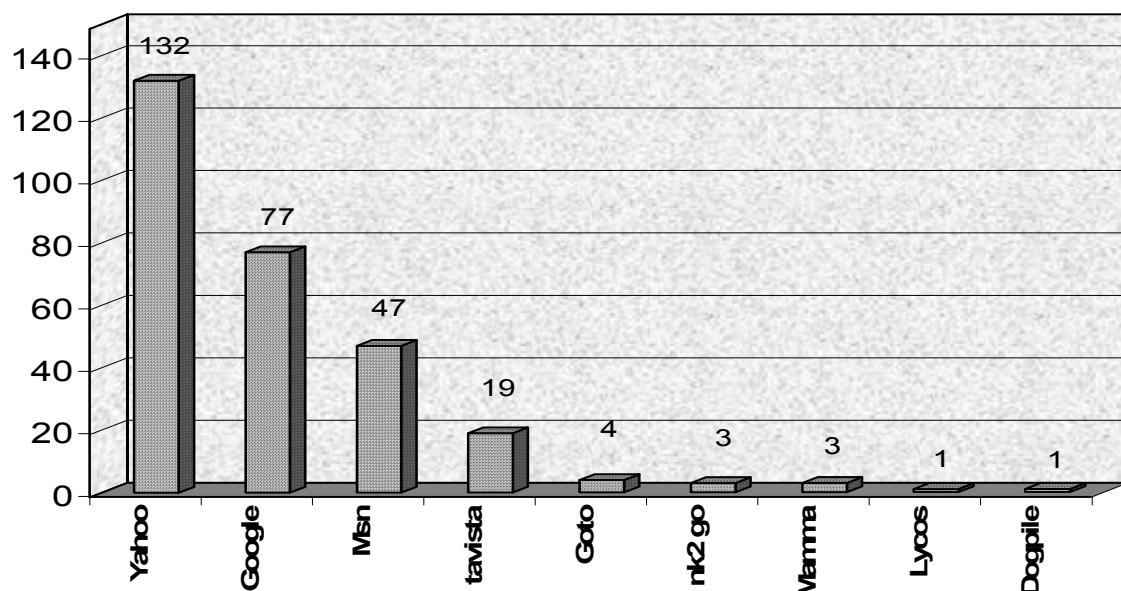
براساس نتایج موجود در بین منابع مرجع جامعه مورد مطالعه اولویت اول به فرهنگ‌ها با ۴۸/۱۱ درصد ، اولویت دوم چکیده نامه‌ها با ۴۱/۹۸ درصد ، اولویت سوم دائره‌المعارف با ۲۶/۶۷ درصد، اولویت چهارم مقاله نامه‌ها با ۲۲/۷۳ درصد و اولویت پنجم کتابشناسی با ۲۵/۵۶ درصد تعیین شده است..

نمودار شماره ۹- میزان فراوانی منابع مرجع

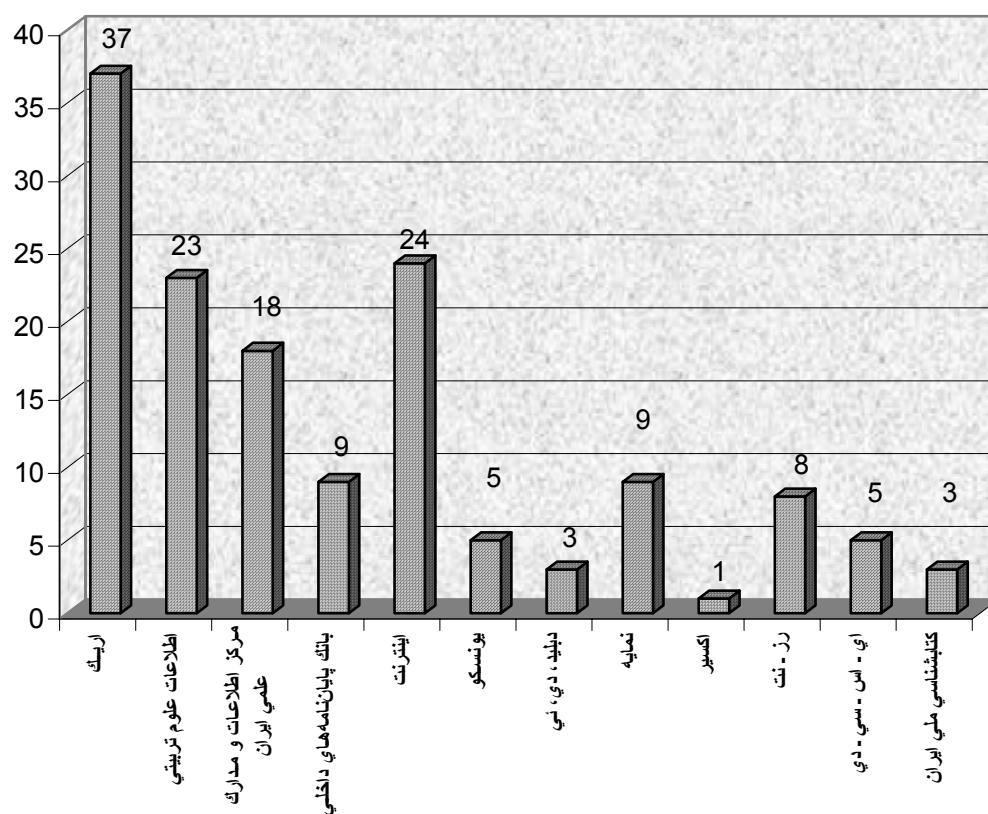
۷. نقش اینترنت در تامین نیازهای اطلاعاتی تا چه میزان است؟

با توجه به نتایج به دست آمده ۴۱/۷۰ درصد جامعه از اینترنت استفاده می کنند . همچنین اولویت پنجم مجرای کسب اطلاع نیز اینترنت ذکر شده است . اما جامعه از پایگاههای اینترنتی محدودی از جمله شبکه رشد، یونسکو و دانشگاهها و سازمان برنامه ریزی درسی استفاده می کند و بیشتر از موتورهای جستجو کمک می گیرد. موتور yahoo با ۴۶/۳۶ بیشترین استفاده را در بین جامعه دارد و پس از آن گوگل با ۲۶/۶۴ درصد، msn با ۱۶/۲۷ قرار دارند. و ۳۸ درصد جامعه موتور yahoo و پایگاه ایران داک مرکز اطلاعات مدارک علمی را بهترین موتور و پایگاه معرفی کرده اند. به این منظور وجود یک راهنمای الکترونیکی به زبان فارسی ضروری است .

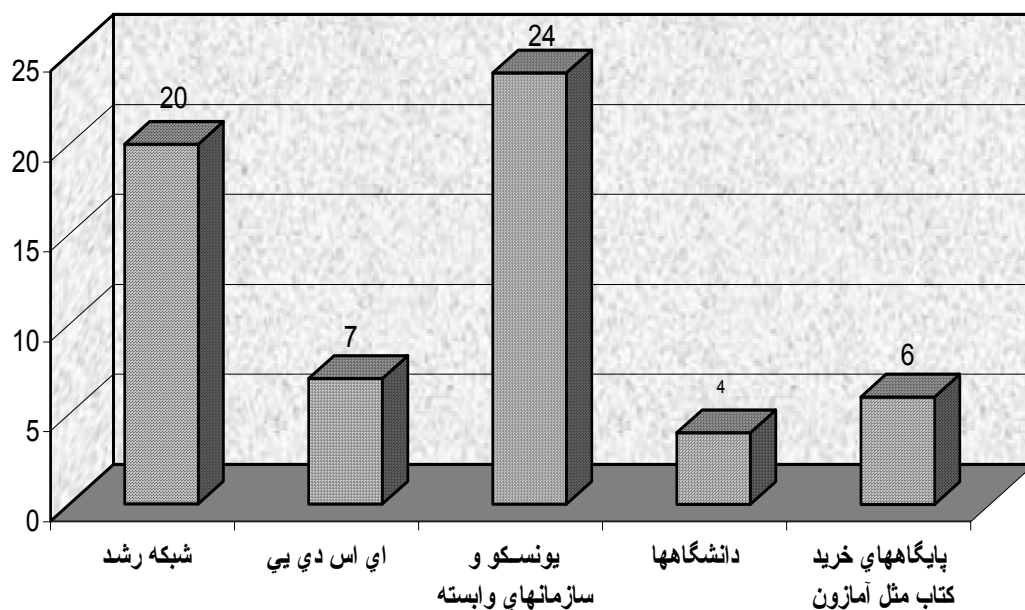
نمودار شماره ۱۰- میزان آشنایی با موتورهای جستجو

همچنین جامعه مورد مطالعه با بانک اطلاعاتی اریک با ۲۵/۵۱ درصد فراوانی بیشتر از بقیه بانکها آشنا است و بعد از آن بانک اطلاعات علوم تربیتی با ۱۵/۸۹ درصد، مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران با ۲۱/۴۱ درصد، پایان نامه های داخلی با ۱۲/۴۱ درصد، اینترنت با ۱۶/۵۵ درصد جزء بالاترین فراوانی است و پائین ترین فراوانی به بانک اکسیر و با ۰/۶۸ فراوانی اختصاص دارد.

نمودار شماره ۱۱- میزان فراوانی آشنایی با بانکهای اطلاعاتی

همانگونه منتج می شود شبکه رشد با ۳۲/۷۸ درصد از بالاترین رتبه و پایگاههای خرید کتاب مصل آمازون با ۹/۸۳ درصد فراوانی در پائین ترین حد است.

نمودار شماره ۱۲- میزان فراوانی پایگاههای اینترنت

۸. آشنایی با خدمات اطلاعاتی تا چه پایه است؟

جامعه مورد مطالعه با خدمات امانت به میزان ۳۲/۹۲ درصد و تکثیر نتیجه با ۲۱/۳۸ درصد، فهرست منابع با ۱۵/۷۲ درصد بیشتر از خدمات دیگر آشنا است و خواهان دریافت خدمات بیشتری از جمله تامین منابع مورد نیاز با ۱۴/۰۹ درصد، دسترسی سریع و آسان به اینترنت با ۱۱/۱۴ درصد، خدمات کاوش اطلاعات با ۷/۹۰ درصد و برخی خدمات دیگر است.

جدول شماره ۷- توزیع فراوانی صرفه جویی در وقت

ردیف		فراوانی	درصد
۱	کمتر از یک ساعت	۱۲	۵/۵۰
۲	۲ تا ۴ ساعت	۵۸	۲۶/۶۱
۳	۵ تا ۷ ساعت	۴۱	۱۸/۸۱
۴	بیشتر از ۸ ساعت	۱۰۷	۴۹/۰۸
	جمع	۲۱۸	۱۰۰/۰۰

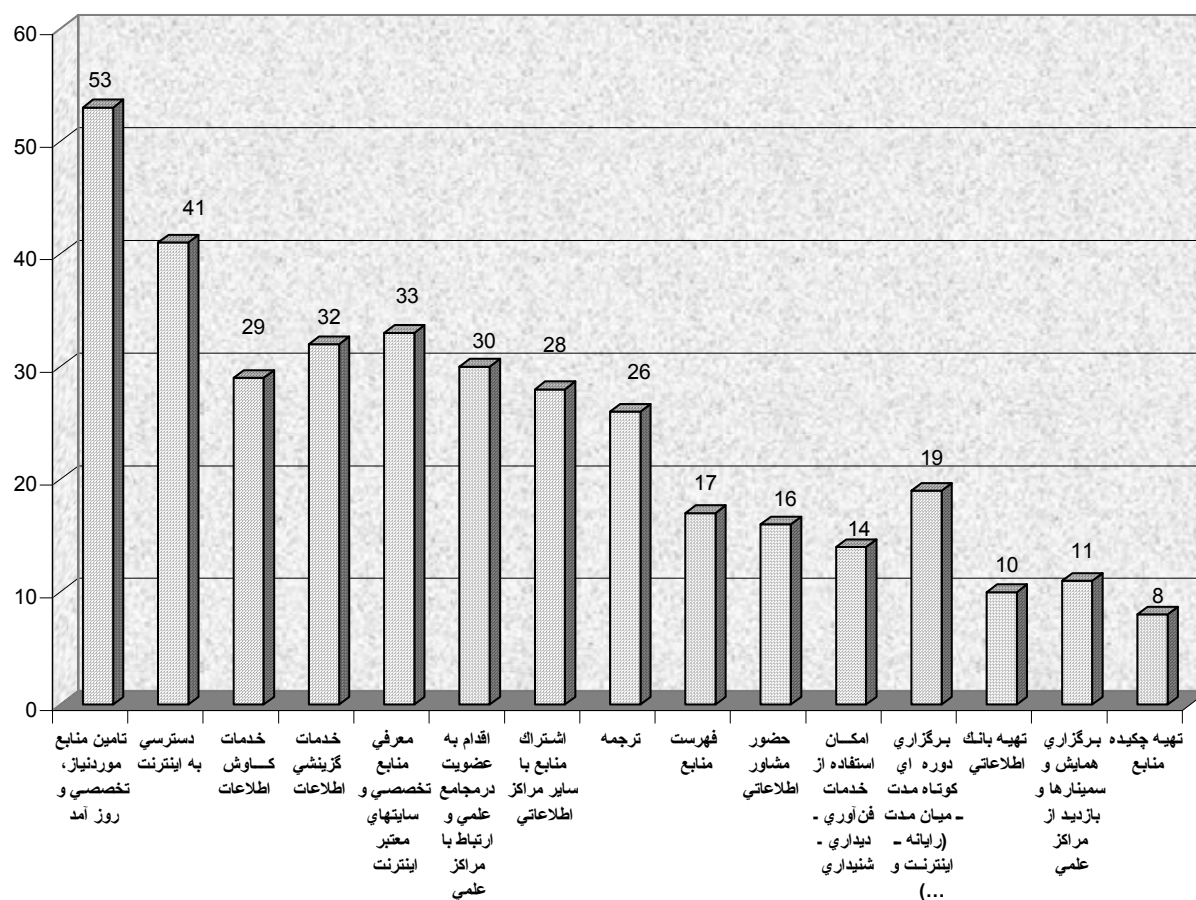
جدول شماره ۶- توزیع فراوانی بهره‌مندی از خدمات اطلاع رسانی

ردیف		فراوانی	درصد
۱	امانت	۱۳۴	۳۲/۹۲
۲	تکثیر نسخه	۸۷	۲۱/۳۸
۳	فهرست منابع	۶۴	۱۵/۷۲
۴	آگاهی رسانی جاری	۴۷	۱۱/۵۵
۵	ترجمه	۴۵	۱۱/۰۶
۶	مشاوره اطلاعاتی	۱۵	۳/۶۹
۷	خدمات گزینشی اطلاعات	۱۵	۳/۶۹
	جمع	۴۰۷	۱۰۰/۰۰

و اگر اطلاعات در اختیار جامعه قرار گیرد. بیشتر از ۸ ساعت وقت آن با درصد ۴۹/۰۸ صرفه جوئی خواهد شد.

جدول شماره ۸- توزیع فراوانی درخواست خدمات اطلاعاتی

ردیف		فراوانی	درصد
۱	تامین مدارک	۵۳	۱۴/۰۹
۲	دسترسی به اینترنت	۴۱	۱۱/۱۷
۳	خدمات کاوش اطلاعات	۲۹	۷/۹۰
۴	خدمات گزینشی اطلاعات	۳۲	۸/۷۱
۵	معرفی منابع تخصصی و سایتهای معتبر اینترنت	۳۳	۸/۹۹
۶	دسترسی به اینترنت	۴۱	۱۱/۱۷
۷	اقدام به عضویت درمجامع علمی و ارتباط با مراکز علمی	۳۰	۸/۱۷
۸	اشتراک منابع با سایر مراکز اطلاعاتی	۲۸	۷/۶۲
۹	ترجمه	۲۶	۷/۰۸
۱۰	فهرست منابع	۱۷	۳/۶۳
۱۱	حضور مشاور اطلاعاتی	۱۶	۴/۳۵
۱۲	امکان استفاده از خدمات فن‌آوری - دیداری - شنیداری	۱۴	۳/۸۱
۱۳	برگزاری دوره‌های کوتاه مدت - میان مدت (رایانه - اینترنت و ...)	۱۹	۵/۱۷
۱۴	تهیه بانک اطلاعاتی	۱۰	۲/۷۵
۱۵	برگزاری همایش و سمینارها و بازدید از مراکز علمی	۱۱	۲/۹۹
۱۶	تهیه چکیده منابع	۸	۲/۱۷
	جمع	۳۶۷	۱۰۰/۰۰

نمودار شماره ۱۳- میزان فراوانی درخواست خدمات اطلاعات

توصیه ها

- ۱- با توجه به اطلاعات بسیاری که در زمینه فعالیت‌ها و وظایف سازمان مورد نیاز است، جامعه نیازمند اطلاعات مرجع، کتابهای مرجع و کتابدار مرجع است تا به آنها راه دسترسی به اطلاعات را نشان دهد.
- ۲- جامعه مورد مطالعه برای انجام امور جاری و روز آمد کردن اطلاعات تخصصی مرتباً به اطلاع نیاز دارد که باید به طور منظم و طبق یک برنامه زمانی و با خدمات گزینشی اطلاعات این اطلاعات تامین شود.
- ۳- کتاب و مجله در اولویت اول و دوم منابع اطلاعاتی رسمی هستند باید نسبت به اشتراک منظم نشریات به روز و تخصصی اقدام شود و برای خرید کتاب هم اعتبارات مالی مناسبی در نظر گرفته شود.
- ۴- امکان ارتباط شبکه‌ای و استفاده از شبکه جهانی اینترنت و اینترنت میسر گردد.
- ۵- ارتباط با مجراهای غیر رسمی اطلاعات مانند تماس با متخصصان و صاحب‌نظران به صورت تلفنی، حضوری، شبکه‌ای، برپائی نشست‌ها و کنفرانسهای علمی/ تخصصی مهیا شود تا جامعه راحت‌تر و سریع‌تر اطلاعات مورد نیاز خود را کسب کند.
- ۶- درتدارک محملها و رسانه‌های اطلاعاتی باید اولویت ابتدا به صورت شبکه‌ای، سپس تلفنی و بعد امکانات لوح فشرده و دیسکت داده شود.
- ۷- هنگام تهیه منابع غیر فارسی باید سعی شود منابع انگلیسی تهیه شود و بقیه زبانها مثل عربی به صورت موردی فراهم شوند. همچنین سهم اعتباری بیشتری به منابع انگلیسی اختصاص داده شود.
- ۸- با توجه به اینکه جامعه مورد مطالعه برای استفاده از شبکه اینترنت بیشتر از موتورهای جستجو استفاده می‌کند ضروری است یک راهنمای الکترونیکی با زمینه های موضوعی مرتبط با فعالیت‌ها و وظایف سازمان در شبکه اطلاعاتی سازمان طراحی شود تا این افراد فرصت بیشتری برای استفاده از پایگاههای اینترنت داشته باشد و در وقت آنها صرفه‌جویی شود.
- ۹- عدم ارائه خدمات مطلوب اطلاعاتی یا خدمات اطلاع رسانی و محدودیت برخی خدمات سبب شده است نیازهای جامعه مورد مطالعه در سازمان کمتر برآورده شود (۲۵٪) و تنها خدمات امانت و تکثیر نسخه به خوبی ارائه می‌شود و بقیه خدمات اطلاعاتی دردفاتر دیگری مثل مرکز خدمات ماشینی دفتر تالیف، مرکز منابع دفتر تالیف، آرشیو دفتر انتشارات کمک آموزشی، مرکز پژوهش دفتر تکنولوژی آموزشی، مرکز اسناد و اطلاع رسانی دفتر آموزشهای فنی و حرفه‌ای، کار دانش و مرکز اسناد موسسه پژوهشی به صورت پراکنده و مقطعی انجام شود. پس سازمان باید نسبت به ارائه خدمات کاوش اطلاعات، ترجمه، خدمات چکیده، خدمات گزینشی اطلاعات، خدمات مرجع، اشتراک منابع با سایر

مراکز اطلاعاتی اقدام کند. تا هم در وقت و هزینه صرفه‌جویی شود و هم از انجام کارهای موازی در سازمان جلوگیری شود.

۱۰- امکان عضویت در مجامع علمی داخلی و خارجی میسر گردد.

۱۱- امکان همکاری با کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی مورد نیاز جامعه با خدمات امانت بین کتابخانه‌ای و اشتراک منابع فراهم شود.

۱۲- امکان دسترسی به آمار صحیح و به روز و بانکهای آمار بسیار ضروری به نظر می‌رسد زیرا این خواسته اکثر جامعه است.

۱۳- امکان ایجاد شبکه بین فردی بین کارشناسان و مدیران برقرار شود تا جامعه بتواند از اطلاعات و تجربیات همدیگر بهتر استفاده کند.

۱۴- با توجه به رویکردهای برنامه درسی برای غنی سازی محتوای کتابهای درسی و استفاده از منابع مرجع در آنها (نظریه سوم در انواع دانش شناختی و مهارتی شامل تئوری‌ها، اسامی خاص شخصیت‌ها، مکانها، سنوآت...^{۴۲}) باید جامعه با منابع مرجع و استفاده از اینترنت آشنا کرد و به آنها آموزش‌های لازم بهره‌گیری از این دو منبع داده شود. تا برای ارائه مفاهیم در کتابهای درسی بیشتر به منابع اطلاعاتی رسمی مراجعه کنند.

پیشنهادهای

پیشنهاد می‌شود در کتابخانه و مرکز اسناد سازمان بخشی به نام مرکز اطلاع رسانی تاسیس گردد و این مرکز دارای بخشهای زیر باشد:

۱- واحد نیاز سنجی اطلاعات: وظیفه آن تعیین نیازهای اطلاعاتی کارشناسان و مدیران سازمان در زمانهای برنامه پنج‌ساله، سالانه، بطور فصلی - هرماه یک بار، هفتگی و یا روزانه باشد و این نیازها را به سایر بخشهای دیگر کتابخانه ارائه کند تا بتواند برای تعیین خدمات اطلاعاتی مورد نیاز تصمیم‌گیری کند.

۲- واحد ارتباطات: وظیفه آن برقراری ارتباط با روابط عمومی سازمان و دفتر روابط بین‌الملل سازمان باشد تا امکان ارتباط با مراکز تحقیقاتی و تخصصی و کسب اطلاع از مجامع علمی و تخصصی به راحتی میسر شود.

۱- صفوی، امان الله، «کارگاه رویکردهای نو به برنامه ریزی درسی»، دفتر برنامه ریزی و تالیف آموزشهای فنی و حرفه‌ای ۱۳۸۰.

۳- واحد ارائه خدمات مرجع: این واحد قابلیت دسترسی به تمامی نظامهای رایانه‌ای، دیداری شنیداری و چاپی را داشته باشد و توانایی جستجوی اطلاعات و پاسخگویی به مراجعین به صورت حضوری، تلفنی و یا شبکه‌ای را دارا باشد.

۴- واحد کاوش: این واحد در ارتباط مستقیم با واحد خدمات مرجع و مجهز به تمامی بانکهای اطلاعاتی به صورت لوح فشرده، یا چاپی و یا ارتباطات شبکه‌ای باشد و کلیه خدمات تکثیر، مطالعه درمحل یا مشاهده روی صفحه نمایشگر و یا ذخیره به صورت فایل، دیسکت را ارائه دهد.

۵- واحد تامین مدرک: این واحد مسئولیت تهیه منابع مورد نیاز را به عهده داشته باشد.

۶- واحد خدمات ترجمه: در این بخش مقالات انگلیسی مورد نیاز ترجمه در اختیار کارشناسان قرار داده‌شود یا سفارش ترجمه بگیرد.

۷- واحد ارائه خدمات گزینشی اطلاعات: با توجه به اینکه بسیاری از کارشناسان و مدیران نیاز به اطلاعات تخصصی خود دارند و از اولویتهای آنها هم روز آمد کردن اطلاعات تخصصی می‌باشد پیشنهاد می‌گردد خدمات گزینشی اطلاعات در این مرکز ابتدا به صورت محدود و سپس بطور گسترده به کار گرفته شود.

۸- واحد آموزش: آموزش جامعه بطور فردی - گروهی و یا کوتاه مدت و میان در زمینه‌های گوناگون رایانه، اینترنت و ...

۹- حضور مشاور اطلاعاتی که که در ارائه و عرضه خدمات نظارت و راهنمایی کند.

همچنین راهکارهایی برای برآوردن نیازهای اطلاعاتی در سازمان پیشنهاد می‌گردد:

- همانگونه که از نتایج تحقیق برآمد جامعه مورد مطالعه از کتاب و مجلات بیشتر استفاده می‌کنند پس باید برای رفع نیازهای اطلاعاتی در تامین این دو مقوله تلاش کرد. با استفاده از قانون برادفورد مجلات هسته انتخاب شوند و منابع درخواستی به موقع در دسترس کاربران قرارگیرد. سفارش منابع به انگلیسی و فارسی و عربی باشد و برای تهیه منابع به ساختار و محملها توجه شود و محمل کتاب (چاپی)، شبکه‌ای، لوح فشرده (رایانه‌ای) در اولویت قرار گیرد..

- با توجه به اینکه برخی از کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی (فهرست صفحه ۱۷۲) نیازهای اطلاعاتی جامعه را برآورد می‌کنند پیشنهاد می‌شود طرح امانت بین کتابخانه‌ای و اشتراک منابع بین کتابخانه سازمان با مراکز فوق برقرارشود.

- دسترسی به آمار معتبر و به روز برای جامعه بسیار حائز اهمیت است. پیشنهاد می گردد، کلیه فایل های آماری در خصوص آموزش و پرورش و موضوعات مرتبط با وظایف و فعالیتهای سازمان به صورت رایانه ای (شبکه - بانکهای اطلاعاتی) یا منابع منتشره چاپی مرکز آمار ایران و آمار وزارت آموزش و پرورش تهیه و به طور مرتب و به موقع در دسترس مدیران و کارشناسان قرار گیرد.

- پایگاه اطلاع رسانی در پایگاه سازمان، با هدف ارائه خدمات اطلاعاتی ایجاد گردد و برخی خدمات مانند آگاهی رسانی جاری، خدمات گزینشی اطلاعات، ارائه بانکهای اطلاعاتی تخصصی آموزش و پرورش و برخی اطلاعات مورد نیاز قراردادده شود همچنین تهیه یک راهنمای موضوعی به زبان فارسی در زمینه آموزش و پرورش و سایر موضوعات تخصصی در حوزه فعالیت و وظایف سازمان به کار بران کمک خواهد کرد سریع تر به پایگاه های مورد نظر دسترسی پیدا کنند. ایجاد انجمن های هم اندیشی الکترونیکی^{۴۳} بین مدیران و کارشناسان سازمان نیز به برآوردن برخی نیازهای اطلاعاتی کمک خواهد کرد.

- تخصیص اعتبارات ارزی و ریالی مناسب با درخواستهای کاربران و مطابق با مدیریت اطلاعات در سازمان در نظر گرفته شود. برای خرید و تهیه بانکهای اطلاعاتی تخصصی اعتباراتی در نظر گرفته شود.

- مسلماً برای ارائه خدمات اطلاعاتی به نیروی انسانی متخصص، کارآمد، با تجربه و علاقه مند نیاز است. پیشنهاد می شود از بین افراد با مدرک کارشناسی و کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی و برخی رشته های تخصصی آموزش و پرورش تعدادی گزینش شوند. و برنامه ریزی آموزشی

فهرست منابع فارسی

۱. _____ (۱۳۵۴). تحقیق درباره روش‌هایی که هیأت علمی دانشکده علوم برای دستیابی به منابع و مدارک به کار می‌برند. تهران: گروه آموزش کتابداری دانشکده علوم تربیتی تهران.
۲. بابائی، محمود (۱۳۷۸). نیاز سنجی اطلاعات. ویراستار علی حسین قاسمی. تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.
۳. بابازاده گشتی، محمد (۱۳۷۹). بررسی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید بهشتی و میزان تأمین نیازهای فوق توسط کتابخانه‌های دانشگاهی این دانشگاه. پایان‌نامه چاپ نشده کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
۴. بشیری، جواد (۱۳۸۰). سنجش نیازهای اطلاعاتی محققان مراکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام وزارت جهاد کشاورزی. پایان‌نامه چاپ نشده کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی.
۵. خشنود، فاطمه (۱۳۷۹). بررسی نیازهای اطلاعاتی اعضای هیأت علمی مؤسسه عالی بانکداری ایران وابسته به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران. پایان‌نامه چاپ نشده کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی.
۶. دادخواه، پروانه (۱۳۷۸). بررسی نیازهای اطلاعاتی موسیقی دانان ایرانی. پایان‌نامه چاپ نشده کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
۷. رضائی زهرا (۱۳۷۵). بررسی نیازهای اطلاعاتی هیأت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته‌های حقوق و علوم سیاسی. پایان‌نامه چاپ نشده کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی.
۸. طلاچی، هما (۱۳۷۵). «نیازهای اطلاعاتی متخصصان حوزه علوم پزشکی در ایران و جهان» فصلنامه کتاب. دوره هفتم شماره چهارم زمستان ص ص. ۴۳-۵۸.
۹. قیاسی، میترا (۱۳۷۴). بررسی نیاز اعضای هیأت علمی به منابع اطلاعاتی در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی. پایان‌نامه چاپ نشده کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی.
۱۰. کومار، کریشان (۱۳۷۴). روش‌های پژوهش در کتابداری و اطلاع رسانی. ترجمه فاطمه رها دوست با همکاری فریبرز خسروی. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
۱۱. مزیتانی، علی (۱۳۷۶). بررسی نیازها و کاربردهای اطلاعات در جوامع آموزشی و پژوهشی. پیام کتابخانه. سال هفتم شماره سوم، صفحه ۱۰-۲۱.
۱۲. مکی‌زاده تفتی، بی‌بی‌فاطمه (۱۳۷۶). بررسی نیازهای اطلاعاتی اساتید محقق در دانشگاه شیراز. پایان‌نامه چاپ نشده کارشناسی ارشد. دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شیراز.

1. Bouazza, Abdelmajid (1989). "**Information User study**." Published in Kent, Allen (Ed.)(1989). **Encyclopedia of library and Information Science** .Vol.44, Supplement9. Newyork : marcel Decker .pp.144-163
2. Choo,Chun weI(1993). "Environmental Scanning:Acquisition and use of Information by Managers".**Annual Review of information Science and technology**.Vol.28- chapter7.
Available at [http:// http://www.asis.org-publication s/ARIST/arist-93/arist-93-section-3/arist- 93 chapter7.html](http://www.asis.org-publication s/ARIST/arist-93/arist-93-section-3/arist- 93 chapter7.html)
3. Conroy, Gillian; Parker, Susan; Davies, Sylvie (2000). "The European Information Needs of secondary school teachers in Scotland: recent developments in the provision of information to schools and colleges ".**Aslib Proceedings** .Vol. 52,No.7, July/August. P.254-263.
4. Coover, Robert V. (1969). "User needs and their effect on Information center administration". **Special Libraries** . (60)(Sep). Pp.446-456.
5. Eager , Carolyn and Oppenheim,Charles (1996). "An Observational method for undertaking user studies" **Journal of librarianship and information science**, 28(1) march.pp. 15-21
6. Johnson, Randy Lee (1993). **Identifying and addressing the Information Needs for career counselors** .PHD Dissertation. Canada: University of Calgary.
7. Julien, Heidi (2000)"A longitudinal Analysis of the Information needs and uses literature" **Library &Information Science research** .vol22 (3), pp.291-309.
Available at: <http://www.ifmss.org.uk/publics/msmgt/april95/kersten.htm>
8. Goodman, Susan K. (1993). "Information Needs for Management Decision – making" **ARMA records management quarterly** .Vol.(4)Oct.pp.12-24
9. Hartmann, Jonathan (1993). **Information Needs of Anthropologist**. Dissertations/Theses.US: kent state university.
10. Dillon, Ken (1997). "Serving the professional Information Needs of rural Secondary School teachers in new south Wales, Australia" **School library media quarterly**. vol25 (3) spring
11. Kolozs, B. (1992). "Information Needs of Teachers in a vocational secondary
12. School" **Konyvtarfigyelo**.30 (1), pp.73-80.
13. Koss, -Andera-Inez (1996). **Information Needs of Kent state university masters of Business Administration Students**. Dissertations . US: Master paper, Kent state university.
14. Marcella, -Rita ; Baxter ,-graeme (2000). "Information need, Information seeking behavior and participation, with special reference to needs related to citizenship: results of a national survey" **Journal of Documentation** .Vol.56, Issue 2,P.136-160, March.
15. Marcella, -Rita; Carcary ,-Iona; Baxter, -Graeme (1999). "The Information needs of United Kingdom members of the European Parliament (MPES)" **Library Management** .Vol.20, Issue 3,p.168-178, July.
16. Paisley, W.J. (1986). "Information needs and uses " **Annual review of information science and technology** .pp.1-30
17. Reed, Bonnie; Tanner, Donald R. (2001). "Information Needs and library Services for the fine Arts Faculty" **Journal of Academic Librarianship**, Vol.27, Issue 3,pp.229-239.may.
18. Ritzenhein, Donald Neil (1999). **A qualitative and quantitative analysis of Information Needs of alumni donors to Wayne state university (Michigan)**. PHD Dissertation. Wayne states university

19. Shrag , -Judy-A and Henderson, -Kelly (1995). *Identification of Information Needs of state education Agencies. Final Report.* Washington , DC: Special Education program
20. Schwartz, Rod (ED.)(1997). *Meeting the Information Needs of Educational Policy makers. Perspective On Education policy research* .US: National Institute on Educational Governance, Finance, Policy making and management.
21. Ueak, Nazan Ozenc and Karbanoglu, S.Serap. (1998). *Information needs and information seeking behavior of scholars at a Turkish university* .64th IFLA General conference August16-21 .
Available at: http://www.ifla.org/IV/ifla64/041-112_e.htm
22. Vickery, Brain; Vickery, Alina (1987). *Information Science in Theory and Practice.* London: Bowker-saur.pp.27-33.
23. WestBrook, Lynn (1997).”*User needs*“ Published in Kent, Allen (ed.)(1997). *Encyclopedia of library and Information Science* Vol.59, Supplement22.” Newyork: marcel Decker.
24. Wilson, Tom and Greene, Francis and loughridge, Brendan (1996). *The Management Information Needs of Academic Heads of departments in universities: a critical Success Factors Approach.* British Library Research and development department Report 6252.
Available at: http://information_r.net/tdw/pubi/hodsins/chapter07.html

Abstract

This study was conducted to determine the Information needs of managers, compilers (textbook) and educational experts of **OERP** (Organization of Educational Research and Planning). In order to help the library improve their services from the 324 questionnaire send to experts and managers, 273 were returned.

Results show that Books and Journals are the most important source. Experts and managers use reference and abstract information for updating their knowledge and doing their jobs. English language is using as a foreign language. Dictionaries are used more than other references. Internet sources satisfies their needs, but for finding information they prefer search engine. Roshd website, UNESCO website and yahoo were used by the society. Network information and SDI services were suggested.